ADAM HEY
FREDENSGADE 36
5000 ODENSE C

Mf. - 145256

DELTAGELSE I GLASINDUSTRI

Frederik Hey

f. 21. 2. 1857
d. 17. 10. 1925

forfattet 1922/23
afskrevet oktober 1973

DELTAGELSE I GLASINDUSTRI

De Omstændigheder, der bragte mig ind i Glasindustri, fortjener en særlig Plads i mine Livserindringer, thi mine Interesser i dette Fag blev efterhaanden saa store, at de fik en meget større Betydning for mig i økonomisk Henseende, end min oprindelige Beskæftigelse.

Allerede i Begyndelsen af 70erne blev Glasværket i Odense anlagt, og jeg fulgte strax dette Foretagende med den største Interesse og forstod ikke, at min Fader ikke vilde støtte Foretagendet ved Tegning blot af en Aktie.

For Vinhandelen havde Glasværket dog nogen Betydning, thi hidtil havde man maatte købe Flasker fra Holmegaard eller Kastrup, og der maatte da købes nogenlunde større Partier ad Gangen. Nu derimod kunde vi faa saa smaa Avanta, som vi vilde have og tilmed faa Flaskerne bragt frit i Hus. Der kendtes dengang ikke Telefon, og da Glasværket laa saaledes, at det kun fik Post en Gang om Dagen, maatte der, naar Vinforretningen uventet fik Brug for Flasker, sendes Bud derud. Hertil vilde jeg hellere end gerne benyttes. Arbejdet i Glashytten interesserede mig uhyre meget, og naar jeg blev sendt paa Glasværket, forsømte jeg ingensinde at erhverve Tilladelse til at gaa ind i Hytten, hvor jeg tilbragte ret lang Tid med at betragte Arbejdet. Morsomt nok kan jeg endnu den Dag, da disse Linier skrives d.v.s. ca: 50 Aar senere, ikke komme i en arbejdende Glashytte, uden at Arbejdet der fængsler mig i høj Grad. Nyhedens Interesse har det jo ikke mere for mig.

Glasværket i Odense d.v.s. A/S Odense Glasværk blev egentlig aldrig nogen lukrativ Forretning. Ganske vist udbetalte man i et Par Aar et Udbytte paa 10 % til Aktionærerne, men det er et Spørgsmaal, om et saadant Udbytte virkelig var indtjent.

Under alle Omstændigheder: Glasværket trivedes ikke, det kunde gaa godt i 70ernes stærke Opgangsperiode, men da Forholdene blev vanskeligere, d.v.s. Konkurrencen skrappere, kunde det lille Værk ikke klare sig.

I en og samme Hytte maatte man fremstille baade Hvidglas og Grøntglas, hvad der maatte give en meget lidt lønnende Drift, og Glasværkets Bestyrer, Christiansen, var allerede ved Starten en ældre Mand, der ikke magtede at indføre en ny og mere rationel Drift, og de Mænd, der sad i Bestyrelsen, kendte ikke noget til Glasværksdrift, paa samme Tid som de heller ikke magtede Sagens pekuniære Side.

Saa vidt jeg husker, bestod den første Bestyrelse af Kancelliraad, Prokurator Børch, Brygger Brummer og Købmand Th. Pagh. Af disse betød kun den første noget, og hans økonomiske Sammenbrud i Slutningen af 70erne svækkede Glasværkets Stilling i ikke ringe Grad. Aktionærerne blev efterhaanden urolige, og i Midten af 80erne var Selskabets Stiftere afløste af en ny Bestyrelse bestaaende af cand. pharm. Johannes Valeur, Sagfører S. T. Schultz og forhv. Ormager Sørensen forhen af Svendborg. De to første var meget dygtige Forretningsmænd, og den sidste en paalidelig Mand, der dog ikke var egnet til at være Bestyrelsesmedlem. Den nye Bestyrelse tog fat med megen Iver og indsaa, at Driften maatte lægges ganske om.

Bestyrer Christensen afskedigedes, og nu skulde man, særlig efter Valeurs Forslag, have en Mand med fin teoretisk Uddannelse og mindre end en cand. polyt. kunde ikke gøre det. Man engagerede da cand.polyt. T. Jørgensen en ganske overordentlig hæderlig og brav dannet og tiltalende Person, der dog havde den Fejl, netop kun at have teoretisk Kendskab til Glasindustrien. Han havde sine Planer iøreden, og Bestyrelsen, der mødte ham med den største Tillid og blindt maatte følge ham, da den ganske manglede Forstaaelse af Sagens tekniske Side, paatog sig at skaffe de fornødne Pengemidler til Opførelse af en ny Hytte, i hvilken der kun skulde produceres Flasker af store Potter, medens

den gamle Hytte alene skulde tjene til Fremstilling af Hvidtglas.

Under disse Planers Gennemførelse kom det indenfor Bestyrelsen til et Brud mellem Formanden Valeur og Sagfører Schultz, der derfor udtraadte.

I Sommeren 1887 henvendte man sig saa til mig, for at anmode mig om remplacere den fratraadte Schultz. Jeg var da lige fyldt 30 Aar, og i Betragtning af den unge Alder og min store Interesse for Glasvæsket, kan det maaske ikke undre at jeg nærmest følte mig smigret over Henvendelsen og ret hurtigt slog til. Jeg erindrer ikke nu, om jeg talte med min Fader om Sagen, men det maa jeg vistnok have gjort. I alle Tilfælde har man ikke søgt at forhindre mig i at følge Kaldelsen. Og dog var der ganske sikkert Grund til at overvejo Sagen særdeles nøje. Var dette sket, havde jeg talt med kyndige og alvorlige Forretningsmænd og hørt disses Mening, havde jeg vel næppe nogensinde faaet med Glasindustri at gøre.

Jeg betragter det kun som et Held, at jeg ikke betænkte mig. Lidet anede jeg ganske vist, hvilke Besværligheder jeg gik ind til, hvilket uhyre Arbejde jeg skulde præstere, men heller ikke at al min Møje skulde lønnes med saa megen Arbejdsglæde, og saa smukke økonomiske Resultater.

Ved min Indtrædelse i Bestyrelsen, var Opførelsen af den nye Hytte i fuld Gang, men Driften kunde dog først paabegyndes i Foraaret 1888. I det første Bestyrelsesmøde overdroges det mig at føre Tilsyn med Selskabets Kasse- og Regnskabsvæsen. Det var højst ubehageligt et Hverv, thi det viste sig snart, at Hr. Jørgensen havde forregnet sig ganske, saaledes at hans Overslag paa ingen Maade holdt Stik.

Det holdt svært at faa Nybygningerne færdige, der maatte spinkes og spares, der maatte laanes og begæres Henstand med Betalingen, for at vi kunde slippe i gennem. Til disse Vanskeligheder kom, som det værste der kunde hænde, at det ikke var muligt for Bestyrer Jørgensen at faa Driften i regelmæssig Gang. Hverken i den gamle Hytte eller i den nye kunde der arbejdes blot nogenlunde tilfredsstillende, og i ingen Virksomhed sluger uregelmæssigt Arbejde saa mange Penge som i Glasindustrien, thi der maa Ovnene som Regel holdes opfyrede, og selv om man lan stille i flere Dage, skulde Glasmagerne have deres garanterede Minimumslen. Det endte da med, at vi maatte indstille Driften, og da det samtidig viste sig, at Bestyreren, til Trods for hans Udsagn om at alle Regninger vedrørende Byggeriet var betalte, havde liggende flere ikke ganske smaa uberigtigede Krav, saa maatte han fjernes. Dette skete efter meget pinlige Forhandlinger, for mig særlig pinlige, fordi jeg satte Pris paa Bestyrerens personlige Elskværdighed.

Da dette var overstaaet, kom Opgørelsen med Aktionærerne, thi jeg holdt paa, at vi ganske skulde standse, medens der endnu var en Chance for at kunne betale Kreditorerne. At Aktiekapitalen (140,000- Kr.) var tabt, kunde der ingen Tvivl være om. Johs. Valeur var som nævnt Bestyrelsens Formand, og som saadan tilkom det ham at føre Ordet paa Generalforsamlingen, men jeg lærte ham her at kende som en feje Person, der vilde løbe og virkelig ogsaa løb fra det Ansvar, som han havde overfor Aktionærerne. Paa et Bestyrelsesmøde lige inden den første Generalforsamling gjorde han en meget ringe Sag til et Kabinetsspørgsmaal, aabenbart for at faa Lejlighed til at gaa. Min Kollega Sørensen og jeg kunde ikke finde os i Hr. V's Optræden, og V. lod derefter tilføre Protokollen, at han ned-lagde sit Mandat med det samme.

Da Sørensen ikke kunde optræde som Formand, maatte jeg, og forsaavidt kunde jeg vel ogsaa klare mig lettere, da jeg intet Ansvar havde for Antagelsen af Bestyrer Jørgensen, eller for Godkendelsen af dennes uheldige Planer. Forholdet var nærmest det, at jeg var den, der, da jeg havde sat mig ind i Sagerne, konstaterede Fejlene og Umuligheden af at fortsætte.

Naturligvis var Aktionærerne ikke blide. Det plejer Aktionærer ikke at være, naar man maa fortælle Dem, at deres Penge er tabt, og man vil ved saadan Lejlighed gerne have en " Prügelknabe ".
Jeg agtede nu ikke at lade mig benytte som saadan, thi som tidligere sagt, havde jeg intet Ansvar for Aarsagerne til Selskabets daarlige Stilling. Heldigvis havde jeg formaaet davarende Landstingsmand Etatsraad Petersen til at være Dirigent paa Generalforsamlingerne, og han med en saadan Anseelse og havde saa megen parlamentarisk Rutine, at ingen af de ret mange Forsamlinger blev særlig stormende. Heat Diskussion fik jeg med Selskabets Revision D' Hrr. Købmand C.Andersen junr. og Sagfører Lengreen, da disse blev meget fornærmede over, at jeg lagde en Del Ansvar paa dem, der havde set paa, at der var udbetalt ganske store Dividender, uden at der var tjent tilsvarende ved Driften.

Men der var mange Faser at gennemløbe, inden jeg skulde naa det Maal, som jeg havde sat mig i Dannelsen af et nyt Aktieselskab med faa større Aktionærer. Der maatte først gives Aktionærerne Lejlighed til at komme med til Selskabets Genrejsning. Dette skete under den Form, at jeg erklærede mig villig til at fortsætte, dersom der af ældre Aktionærer eller andre tegnedes en Præference - Aktiekapital paa 50,000- Kr. Opraab i Bladene desangaaende førte ikke til noget Resultat, der tegnedes næppe 20,000- Kr. Saa var det nødvendigt at lade Selskabet træde i Likvidation. Jeg blev Formand for Likvidationsudvalget. For nu at undgaa Bemærkninger om, at et nyt Selskab erhvervede Glasværket for billigt, maatte vi lade afholde en frivillig Auktion, saaledes at det kunde konstateres, hvilken Pris der kunde opnaas.

Auktionerne over Ejendommen var en ren Formalitet, men ganske interessant var det dog, at Glasværket i Aalborg ved Hr. A. Seedorff mødte som Lysthavende med et Bud paa 70,000- Kr. Etatsraad Petersen mødte paa Diskonto Kassens Vegne og bød 72,000- Kr. Dermed endte Auktionen og strax efter forkastedes Diskonto Kassens Bud, der kun blev gjort efter Aftale med Likvidationen. Underhaanden havde der været ført Forhandlinger med Kastrup Glasværk angaaende Salg af Værket til dette Selskab, men uden Resultat. Derefter gik jeg igang med at søge dannet et nyt Selskab. Aktiekapitalen skulde være 100,000- Kr. i Aktier a 5000- Kr. Vilkaarene for Overtagelsen af det havarerede Selskabs Aktiver gik ud paa, at det nye Selskab skulde overtage og tilsvare al Gæld. Til Aktionærerne blev der saaledes ingen Dividende. I Løbet af ikke lang Tid lykkedes det mig at faa tegnet de 20 Aktier a 5000- Kr., med Aktietegningen fulgte en Forpligtigelse til at deltage med et lignende Beløb som Kavtion for en Kasse - Kredit i Fyens Diskonto Kasse ogsaa paa 100,000- Kr. Selv tegnede jeg to Aktier, men da jeg ikke havde disse Penge, maatte jeg overfor Diskonto Kassen stille som Betingelse, dels at man med Deponering af Aktierne laante mig dette Beløb, dels at man ikke paa et mig ubelejligt Tidspunkt krævede Beløbet tilbagebetalt. Diskonto Kassen gik meget gerne ind paa mine Vilkaar, thi for Banken var det af stor Vigtighed at undgaa at komme til at overtage Værket.

Blandt Aktionærerne var først og fremmest Købmand Ignatz Breum og Sagfører S. T. Schultz. Disse to Mænd skulde sammen med mig danne den første Bestyrelse. Det blev mellem os et udmærket Samarbejde, de havde begge fuldstændig Tillid til mig, og selv om de i de svære Aar som kendetegnede det nye Selskabs første Levetid nu og da nærede Tvivl om Foretagendets Gennemførlighed, saa var de altid loyale og hensynsfulde i deres kritik og øvrige Forhold overfor mig. Og det blev for Breums Vedkommende et Samarbejde, der varede i næsten 30 Aar. Schultz døde allerede i 1898 og oplevede saaledes ikke at se vor Sejr over de mindre Glasværkers argerste Konkurrent, Kastrup Glasværk.

Iøvrigt tegnedes to Aktier af Købmand Henrik Nielsen fra Kolding, der skulde være Selskabets Forretningsfører, to Aktier af Handelsrejsende N. J. Rødskjær, en af Generalkonsul Valdemar Faber i London (da Konsul

i Newcastle), medens D' Herr Valeur og Arkitekt Haugsted enedes om en Aktie. Jeg har ovenfor sagt, at det lykkedes mig at faa tegnet alle forlangte 100,000- Kr. Aktier. Blandt de Mænd som tegnede hver to Aktier altsaa hver 10,000- Kr. var Justitsraad Dyhr og Boghandler Milo. Den første, der var Driftsleder af Sydfyenske Jernbane og anset for at være en meget dygtig Mand, kendte jeg ikke meget til, han var allerede paa den Tid en ældre Mand. Jeg havde ikke henvendt mig til ham om Støtte for Foretagendet og blev derfor ret forbavset over, at han kom til mig og udtalte, at han interesserede sig meget for Planen, gerne vilde være med og bad om at blive tegnet for 10,000- Kr. Milo havde som Svar paa min Henvendelse strax tegnet de to Aktier og lod til at være meget tilfreds med denne Penge-anbringelse. Det gjorde da et vist Indtryk paa mig, at disse to Mand viste sig ikke at være " Mandfolk ", saaledes som jeg mener at en Mand skal være det. Først kom nemlig Justitsraad Dyhr nogenlunde ynkelig og bad om at maatte blive slettet som Aktionær, da han havde faaet Betænkeligheder. Jeg svarede ham ret kort og næppe meget venligt at selvfølgelig annuleredes hans Tegning, men jeg gjorde ham opmærksom paa, at han uden nogensomhelst Foranledning fra min Side havde anmodet om at komme med. Nogle Dage senere kom Hr. Milo, der netop mødte mig i Porten til Vestergade, da jeg var for udgaaende. Jeg kunde se paa ham, at der var noget som trykkede ham. Ja det var de Aktier i Glasværket, som ham nu gerne vilde være fri for. Ogsaa ham gav jeg fri.

Vi maatte nu stifte Selskabet og blev enige om at gaa om med de 80,000- Kr. der var til Rest, inden endnu flere fik Skrupler, og paa en konstituerende Generalforsamling fik Selskabet Navnet " A/S Fyens Glasværk ". Det gamle Selskab hed " A/S Odense Glasværk ".

Selskabets Start var ikke ganske let, idet det faldt os svært at finde en virkelig god teknisk Leder (Hyttemester). Gennem Avertissementer i tyske Fagblade indkom en Del Billetter, og for at faa paalidelig Besked om Ansøgernes Kvalifikationer, henvendte jeg mig til den danskfødte Hans Helweg (Broder til Præsten, Stadslægen, Kaptejnen og Stiftsprovsten), der var bosat i Sachsen. Jeg mente, at han bedre end andre kunde skaffe mig gode Oplysninger, og da han anbefalede at antage en Mand ved Navn Teubert, blev denne ansat som Hyttemester.

Merkantil Leder blev førnævnte Henrik Nielsen, men Forholdet var dog det, at jeg om ikke daglig saa særdeles ofte maatte indfinde mig paa Værket og deltage i Afgørelsen og føre en Kontrol med Virksomheden, som ikke skulde have været nødvendig, saafremt Henrik Nielsen havde været i Besiddelse af de Kvalifikationer der regnedes med, men jeg maa paa den anden Side indrømme, at Vanskelighederne til Tider var saa betydelige og Situationen saa indviklet, at en Forretningsfører maatte regne med Formandens Støtte. Den fik han unægtelig tidlig og silde.

Hyttemester Teubert kom medbringende Kone og Datter, han havde et ubehageligt Væsen, skulende og slesk. Han lagde Mærke til, at Fru Teubert aldrig viste sig uden tæt Slør for Ansigtet og som Regel kun efter Mørkets Frembrud. Ikke længe efter Ankomsten fik han mig til at gaa ind paa, at hans Søn fik Ansættelse som Hytteassistent ved den ombyggede Flaskeovn, idet T. gjorde gældende, at han selv ikke var tilstrækkelig kendt med Driften af en saakaldet " Kummeovn ". Glasværkets Bestyrelse havde nemlig vedtaget at gaa over til den mere rationelle Fabrikation som præsteres af en Ovn af nævnte Slags.

Herr Teubert skulde saaledes ikke alene lede Driften af den gamle Hytte i hvilken der kun skulde produceres Hvidglas, men samtidig ogsaa fore-Ombygningen af Flaskeovnen. Arbejdet herved var iøvrigt overdraget en Murermester Schachtsnabel, der skulde være en dygtig Ovnbygger og havde bygget flere Ovne for Kastrup Glasværk. Hvorledes dette nu forholder sig eller ikke, saa var Herr S. særdeles uheldig med vor Ovn, og ikke

længe efter at den var sat i Drift, gik Bundstenene løse, saaledes at en meget stor Reparation blev nødvendig efter faa Uger, medens der var regnet med, at Ovnen skulde kunne holde mindst et Aar.

Til nogenlunde regelmæssig Drift lykkedes det ikke Teubert og Søn at bruge Ovnen. Paa samme Tid var der stedse Vanskeligheder med Hvidglasovnen, ganske særlig viste det sig venskeligt at faa Potterne til at holde udover en ganske kort Tid. Dette betød en ganske overordentlig uregelmæssig Drift. Jeg tror virkelig ikke, at vi under Teuberts Ledelse nogensinde arbejdede regelmæssigt en Maaned igennem, og Forholdet var da det, at vi i disse korte Arbejdsperioder umulig kunde tjene til Dækning af Tabene i de uheldige Perioder. Og andre Uheld fulgte med, bl.a. havde vi uendelige Besværligheder med Sliberiet og det dertil hørende Maskinanlæg.

For mig var disse Aar mere end pinlige. Det var smaat med Driftskapitalen, og jeg tilbragte mange søvnløse Nætter foran Fredagene, paa hvilke Lønningerne til Arbejderne skulde udbetales. Meget ofte lykkedes det mig kun at fremskaffe de nødvendige Kontante Midler ved selv at forstrække Selskabet med saadanne eller ved at endossere en Veksel. Samtidig med at jeg saaledes daglig plagedes af Glasværksejerger søgte jeg at trænge ind i Forholdene, og ganske særlig laa det mig paa Sinde at komme under Vejr med, hvorfor Teubert aldrig var i Stand til at modsætte sig Arbejdernes d. v. s. Glasmagernes ofte urimelige Krav om Betaling i de Dage, der ikke arbejdedes paa Grund af Ovnreparationer eller lign. Uregelmæssigheder.

Ved de Beregninger jeg anstillede over Arbejdsfortjeneste i de faa Uger, der kunde danne Basis for saadan Kalkulation, kom jeg til det resultat, at vi meget vel maatte kunne tjene Penge, naar kun Arbejdet kom i rolig og regelmæssig Gange. Og jeg blev klar over, at vi var inde paa den rette Vej ved at have taget Fremstilling af Belysningsartikler op som Specialitet, særlig havde det vist sig at være en god Ide at have optaget Fabrikation af Lampekupler.

Kastrup Glasværk og Frederiksberg Glasværk havde begge men uden Held foresagt sig i samme Retning. Jeg vilde da have følt det som et uhyre Nederlag, om ogsaa vi skulde give op, men det saa unægtelig ud til, at det vilde gaa mig saaledes, thi hvad nyttede det vel at vi kunde fremstille en Kuppel som Køberne syntes rigtig godt om, naar denne kostede os to Kroner, og vi kun fik een Krone for den. Og Aarsagen til dette Misforhold var det uregelmæssige og ganske uberegnelige Arbejde i Hytten.

Som Tiden gik, blev det mig ganske klart, at der maatte ske en Forandring, og jeg var paa det rene med, at Teubert maatte fjernes. Selv nærede jeg ingen Tvivl om at Foretagendet kunde føres igennem, naar denrette Mand fandtes, men der maatte paa den ene eller anden Maade skaffes Garantier for, at min Opfattelse var rigtig, da der ogsaa skulde skaffes ny Kapital. Jeg kunde ikke skjule for mig selv, at hele Aktiekapitalen var gaaet tabt under det Teubertske Regime, men dersom vi nødtes til at standse Driften, vilde Aktionærerne ogsaa komme til at indfrie Selskabets Kassekredit. En saadan Kalamitet vilde have berørt mig ikke meget formuende Mand stærkt.

Efter grundigt Arbejde med Kalkulationerne og ud fra den Betragtning, at naar andre kunde lave Glas med Fordel, maatte ogsaa jeg kunde naa samme Resultat, henvendte jeg mig til Glasværkets Forbindelse i Hamburg Firmaet H. Propfe & Co med Anmodning om at sætte mig i Forbindelse med en kyndig Mand, der kunde give mig en paa faglig Undersøgelse bygget Bedømmelse af Glasværkets Stilling og Fremtidsmuligheder. Han sendte derefter til Odense en tidligere Driftsinspektør Katz. Heldigvis anede Herr Teubert ikke at jeg omgikkes med den Tanke at skille mig af med ham, thi ellers havde han neppe saa beredvilligt givet Herr Katz Adgang til at se alt, hvad denne ønskede at se, ejheller have givet

ham alle Oplysninger om Arbejdslon o. l.

Herr Katz kom til den Slutning, at jeg havde Ret i min Opfattelse med Hensyn til Fabrikkens Fremtid, men han hævdede, at Herr Teubert var umulig som Leder, og at man maatte have en Hyttemester, der baade kunde forestaa Ovnbygningen, saaledes at Hytterne fungerede tilfredsstillende, og samtidig kunde sætte sig i Respekt hos Arbejderne. Han lovede at sætte mig i Forbindelse med en saadan Mand.

1891 Medens dette stod paa, havde jeg ladet paabegynde en Undersøgelse af Teuberts personlige Forhold. Det stod mig nemlig klart, at der maatte være et eller andet i hans Fortid, der ikke taalte at kendes, og nogle anonyme Breve havde givet mig Antydning i saa Henseende. Det lykkedes mig i Virkeligheden at fremskaffe en fyldestgørende Attest for at han som Følge af Ildpaasættelse og Assurancesvig havde været i Tugthuset vistnok i Sachsen. Dette havde han selvsagt fortiet, og det gav mig efter dansk Lov Ret til at afskedige ham uden videre Varsel. En Mandag Morgen kaldte jeg ham saa ind i mit Kontor paa Vestergade og meddelte ham, at han var afskediget, at han ikke vilde faa Adgang til Fabrikken, men at han kunde faa udleveret, hvad han mulig der maatte have beroende af private Ejendele. Strax efter kaldte jeg Hytteassistent Teubert ind til mig for at sige ham, hvad der var overgaaet Faderen, og for at give ham en tre Maaneders Opsigelse dog med Bemærkning, at man ønskede, at han fratraadte øjeblikkelig mod Udbetaling af tre Maaneders Gage. Saaledes kom Familien Teubert ud af Landet.

Imidlertid havde Herr Katz meddelt mig, at der i Penzig i Schlesien var en meget solid Mand Adolf Brochs, som han mente vilde være velegnet til Stillingen som Driftsleder, og han foranledigede, at Brochs kom til Odense for sammen med Herr K. at gennemgaa Sagerne. Brochs lod til at have megen Lyst til at gaa i Gang med Fabrikkens Genrejsning, og vi blev enige om Vilkaarene for hans Overtagelse af Stillingen. Blandt andet skulde B. deltage med 5000- Kr. i et Partialobligationslaan som maatte tilvejebringes, for at muliggøre Driftens Fortsættelse. Brochs rejste saa hjem, men derefter lod det til at Lysten til at komme til Danmark var i Aftagende. I alle Tilfælde var der i hans Breve en Tilbageholden som gjorde mig angstelig. Jeg besluttede da at rejse til Penzig for at faa endelig Besked. Det viste sig at være heldigt. Jeg meldte min Ankomst med kortest muligt Varsel og blev særdeles vel modtaget af Brochs og Kone, der var sørget for en meget net Kaffeservering med store Forsyninger af hjemmebagt Brød og Kager. I Samtalens Løb blev jeg ganske klar over, at det var Fru Brochs der holdt igen og var betænkelig ved at forlade de hjemlige Kødgryder. Jeg maatte da bestræbe mig for at vinde hende for Planen, og det endte ogsaa med, at hun erklærede, at hun nu efter at have talt med mig ikke vilde være bange for at drage til Danmark med Mand og Barn. Hun var naturligvis meget interesseret i Boligforholdene i Odense, og det var ikke uden Betænkelighed, jeg meddelte hende, at de maatte leje Lejlighed for Selskabets Regning i Byen, men saa nær Glasværket som muligt. Da Hyttemesteren ofte kunde risikere at blive kaldt til Hytten ved Nattetid og hyppigt burde være der i en tidlig Morgentime, var det meget kedeligt, at der ikke paa Værkets egen Grund havde en Bolig til ham. Jeg lovede da, at vi, saa snart det viste sig at Brochs kunde faa Driften i rette Gang, vilde bygge en Villa til ham, saa nær Fabrikken som muligt. Det blev et af mine gladeste øjeblikke, da jeg kunde anmode Brochs om selv at fremskaffe Tegning til en Villa, som han kunde ønske den som sit fremtidige Hjem. Jeg skylder dog den brave Mand at
1896 sige, at der hengik et Par Aar, forinden han gjorde Brug af Tilbudet, kun fordi han vilde være ganske sikker paa, at Selskabets økonomiske Forhold tillod en saadan Foranstaltning.

Medens Forhandlingerne med Brochs stod paa, afholdtes Aktieselskabets aarlige Generalforsamling for Aaret 1891, og paa denne gjorde jeg

rede for den meget kritiske Situation, der krævede en Afgørelse, der maatte blive bestemmende for Fyens Glasværks Fremtid. Generalforsamlingen fik et ret bevæget Forløb og maatte afbrydes, for at der kunde tages Stilling til Spørgsmaal der fremkom under Forhandlingerne. Saa vidt jeg husker, var alle Aktionærer med Undtagelse af gamle Proprietær Simonsen fra Rønnemosegaard mødt. De strengeste i Diskussionen var Johs. Valeur og Generalkonsul Valdemar Faber, som vistnok inden Generalforsamlingen havde konfereret sammen. Da jeg oplyste, at man maatte gaa ud fra, at hele Aktiekapitalen var tabt, hævdede Valeur ganske bestemt, at dette naturligvis betød, at ogsaa Kassekreditens Beløb var uden Dækning, og at Aktionærerne saaledes vilde komme til ogsaa at indfri deres Forpligtelser overfor Fyens Disconto Kasse. Nogenlunde omgaaende svarede jeg, uden at have talt med nogen om Sagen, at saafremt D'Hrr. Aktionærer var af den Mening, at Herr Valeur havde ret, var jeg villig til at friholde dem for deres Kautionsforpligtelse, naar de til Gengæld vilde overdrage mig deres Aktier vederlagsfrit. Denne Meddelelse virkede som en Bombe, og Mødet blev udsat, for at man kunde overvoje mit Tilbud.

Jeg fremsatte mit Forslag i samme Øjeblik, som Tanken slog ned i mig altsaa ganske uden at have haft lejlighed til at gøre mig rede for, hvorledes jeg skulde kunne klare de ikke saan Forpligtelser, som jeg saaledes ganske uforberedt kunde komme til at paatage mig, men jeg fremsatte Forslaget, fordi det var min aldeles bestemte Overbevisning, at Fyens Glasværk, naar vi fik Broche som Driftsleder og ny Driftskapital, maatte blive et rentabelt Foretagende.

Under Pavsen i Forhandlingerne kom til min store Forbavselse Generalkonsul Faber, der i sin Kritik ikke havde været mere blid end Herr Valeur, hen til mig for at spørge, om mit Tilbud var alvorligt ment. Dette kunde jeg kun bekræfte. Derefter spurgte Faber, om jeg vilde have ham med som Deltager i den mulige Overtagelse af Aktiekapitalen. I saa Tilfælde vilde han levere al fornøden Kapital, naar jeg vilde paatage mig Arbejdet. Dette Tilbud gjorde et vist Indtryk paa mig, da det viste en stor Tillid til mig, og det skaffede mig jo samtidig den økonomiske Basis, som jeg maaske ellers vilde have haft svært ved at skaffe.

Men jeg kom ikke til at gøre Brug af F's Forslag om Kompagniskab. Aktionærerne var aabenbart imponerede af min Optræden, thi de godkendte nu det fremlagte Aarsregnskab samt Antagelsen af Herr Broche, og de tegnede største Delen af det nye Laan, som jeg havde krævet som Vilkaar for at fortsætte. Det blev altsaa en Sejr for mig, og d. 11 Maj 1892 tiltraadte Adolf Broche Stillingen ved Fyens Glasværk, han blev dets Redningsmand.

Det mærkedes strax, at der var en ny og kyndig Mand ved Ledelsen. Broche kunde ordne Glasarbejderne, fordi de alle maatte bøje sig for hans Dygtighed. Naar en Akkord skulde sættes, og Arbejderne vilde hævde, at han kunde lave saa-eller saa mange Stykker i Timen og Akkorden derfor daarlig, saa gik Broche op paa Værkstedet, tog Glasmagerpipen og viste den paagældende athan (B), der nu ikke mere var i Øvelsen kunde lave et større Antal Stykker, og Arbejderen altsaa endnu flere. Saadanne Argumenter maatte Arbejderne bøje sig for, og da B. tillige var en forstaaende Arbejdsleder m. H.t. Arbejdernes og Familiers Forhold, blev han snart meget afholdt af alle.

Alt tegnede nu godt, Kalkulationerne kom til at holde Stik som Følge af den regelmæssige Drift, der efterhaanden opnaaedes, Varernes Kvalitet tilfredsstillede Kunderne, og vi kom allerede i 1892 saa vidt, at der for første Gang i lange Tider tilvejebragtes Balance i Regnskabet, og jeg gik ind i Aaret 1893 med glade Forhaabninger om at naa frem til Selskabets første Overskud.

Alt gik i Virkeligheden godt, og det saa endnu ved Udgangen af det første Halvaar ud til, at vi kunde regne med et smukt Aarsregnskab. Saa kom de første Uoverensstemmelser med Flaskemagerne, og den deraf følgende Strike udvidedes efterhaanden til at omfatte næsten alle Virksomhedens Arbejdere. Vi havde hidtil ikke kendt til Fagforeningernes Indblanding i Arbejderforholdene paa Værket og ønskede derfor saa længe som muligt at holde os klar af fremmede Elementer, noget som man nutildags ikke kan tænke paa. Den Gang vandt vor Optræden Bifald i vide Kredse, nu (i 1922) vilde den være ganske utænkelig.

Medens Aarsagen til Striken var et Krav fra Flaskemagernes Side om Indskrænkning af Arbejdstiden paa Grund af Sommervarmen, blev Stridens Kærne efterhaanden Spørgsmaalet om Fagforening eller ikke Fagforening. Og det blev en haard Kamp, der fra Arbejdernes Side blev ført med megen Bitterhed og personlige Angreb paa mig og mit Firma. Dog maa jeg sige, at næsten al Ondskaben kom fra udenforstaaende d. v. s. Socialister som mente paa den ene eller anden Maade at kunne fremme de socialistiske Fagforeningers Interesser.

Socialdemokratiet havde endnu da intet Organ i Odense, og det ganske nye radikale "Fyns Venstreblad" under Redaktør Guldbrandsens Redaktion mente derfor at have Fordel af at stille sig paa Arbejdernes Side. Nogle ganske ubeherskede særdeles personlige men ogsaa næsten latterlige Opsatser i nævnte Blad gjorde, at jeg fandt mig foranlediget til at anlægge Injuriesøgsmaal mod Herr Guldbrandsen, der netop paa den Tid blev Folketingsmand for Langelandskredsen. Forligsprøven fik et fornøjeligt Forløb. Forligskommissærerne var ingen ringere end Stiftamtmand Heltzen og Etatsraad F. Krag. Nu havde Guldbrandsen ogsaa anlagt Sag mod mig, fordi jeg i et Svar i andre Blade havde kaldt "Fyns Venstreblad" for det herværende "Socialistorgan", og G. forlangte af mig i denne Anledning en Skadeserstatning paa 50,000- Kr. Uheldigvis havde Herr G. som Følge af mine Meddelelser i R. t. Pressesloven om Sagsanlæg mod F. V. udtalt i Bladet "at siden Konsul Hay var blevet Medarbejder" af dette, havde det faaet en betydelig Tilgang af Abonnenter. For Forligskommissionen hævdede jeg da til Forligsmæglernes store Fornøjelse, at jeg ikke kunde forstaa, hvorledes et Erstatningskrav rettelig kunde begrundes, naar Herr G. selv indrømmede, at jeg havde gavnet hans Avis. I alle Tilfælde maatte jeg anmode om en Opgørelse.

Herr Guldbrandsen tabte sin Sag mod mig, medens jeg vandt begge mine Sager mod ham. Han blev ikendt nogenlunde store Bøder foruden Sagsomkostningerne. Da han saavel som Bladets økonomiske Forhold var alt andet end gode, valgte Herr G. at afsone Bøderne ved simpelt Fængsel, umuligt er det ikke, at han derved tilstræbte et Martyrium. Han opnaaede dog ikke et saadant, hans Ledsagelse af Arresten foregik uden nogen Demonstration, og snart efter begyndte "Fyns Socialdemokrat" at udkomme i Odense.

Derimod havde Herr G. den Glæde, om man kan kalde det saa, at Fængselsdirektøren, den tidligere Justitsminister Goos og Guldbrandsens Rigsdagskollega, netop medens G. "sad" kom paa Inspektion i Odense Ting- og Arresthus.

Men var Guldbrandsens Optræden nærmest latterlig, saa var til Gengæld de lokale Socialistførers Optræden ganske ondartet. Striken forløb nemlig saaledes, at vi maatte antage nye Glasmagere hovedsagelig fra Tyskland, hvor vi kunde faa Folk, der var villige til at underskrive Kontrakt om, at de ikke vilde gaa i Fagforening saa længe de arbejdede paa Fyens Glasværk. De Flaskemagere vi fik var gennemgaaende dygtige Folk, men der fandtes ogsaa blandt dem der kom nogle mindre gode Elementer. Derimod var alle Hvidtglasmagerne fortrinlige Folk, der hovedsagelig kom fra Danzig, hvor Brochs tidligere havde arbejdet. Han kendte hver og en af dem og var ogsaa bekjendt med nogle af dem eller deres Hustruer. Disse flinke Folk blev hos os, ogsaa efter at vi var naaede til den Erkendelse, at man ikke kan komme uden om Fagforeningen.

De gik som vore Støtter ind i Foreningen, og de har dannet Basis for den fortrinlige Stab af Hvidtglasmagere, der fremdeles findes paa Fyens Glasværk, fra hvilket Flaskeproduktionen nu (1912) er overflyttet til andre Værker.

De nyantagne Folk skulde ind i Glasværkets Arbejderboliger, men de gamle Glasarbejdere hævdede, at de til Trods for Striken havde Ret til at blive boende. Dette Standpunkt var selvsagt ganske ubeldbart, men jeg maatte for at faa dem ud kræve Assistance af Kongens Foged. Det var for mig et uhyre pinligt Skridt at skulle forlange tre og tredive Familier udsatte af deres Hjem, hvor de i mange Aar havde haft det godt, men der var ingen Vej udenom. Kun tre Glasmagere meddelte forinden Rekvisitionen af Fogeden, at de vilde akceptere vore Kontrakter og derved faa Ret til at blive i Lejlighederne. En fjerde Glasmager meddelte, at han havde et sygt Barn, hvorfor han henstillede, at Udsættelse for hans Vedkommende ikke fandt Sted. Jeg gav skriftlig Meddelelse til Kongens Foged om, at Familien skulde blive, og dette skete ogsaa. Senere døde Barnet, men Dødsaarsagen havde aldeles intet at gøre med Udsættelsesforretningen, der jo heller ikke i nogen Henseende kunde paavirke Barnets Helbredstilstand. Ikke desto mindre byggede man paa dette Dødsfald nogle ondskabsfulde Artikler med Overskrifter som " Konsul Hey volder et Barns Død ", " Den rige Mands Jul " o. l. Paa samme Tid svælgede socialistiske Højagitorer i forfærdelige Beskyldninger mod mig, og jeg nødtes ligefrem af Hensyn til mine Forretningsforbindelser Landet over at lægge Sag an mod nogle af de værste Skraalhalse. Tre af dem, Stolemager Petersen, Glasmager Gustafsson og Forretningsfører Breesemann idømtes hver to Maaneders Fængsel. Den sidstnævnte blev senere landskendt som Redaktør, Folketingsmand og Borgmester i Nakskov.

Saavel han som Guldbrandsen blev mine Kolleger i Rigsdagen, da jeg i 1902 blev Medlem af Landstinget. Første Gang Guldbrandsen og jeg mødtes, det var ved en politisk Middag paa Skydebanen, enedes vi om at lade Fortiden være glemt. Saadan Aftale traf jeg aldrig med Breesemann, men vi har begge stiltiende gaaet ud fra, at saaledes skulde det være.

Jeg sagde at mit Firma (F. W. Hey) ogsaa maatte undgælde for Strikens hvad der skete paa den Maade, at man i Bladene advarede alle og enhver at handle med Firmaet eller dettes Forhandlere. Nogen større Skade voldte Opfordringen neppe, selv om der kom nogen Uro mellem Forretningens Kunder. Man nøjedes nemlig ikke med Advarslen i Aviserne. En fanatisk Glassliber Schultz gik en Dag ind til Detaillist Eilersen og truede ham paa Livet, saafremt han (E.) ikke holdt op at handle med F. W. Hey. Heldigvis kunde Eilersen skaffe Vidner paa Truslens Fremførelse og Schultz fik 2 x 5 Dages Vand og Brød. Efter Striken gik han i sig selv, kom i Arbejde igen og avancerede efterhaanden til Slibemester.

En Del af de strikende Glasmagere var Tyskere, og da de generede os særdeles meget i vore Bestræbelser for at faa nye Flaskemagere, henvendte jeg mig til Politimesteren (Bülow) med Anmodning om, at de paagældende blev udvist af Landet som " löstige ". Nu ma jeg oplyse, at der paa dette Tidspunkt (1893) jævnlig blev udvist danske fra netop som " löstige ". Justitsministeriet svarede gennem Politimesteren, at man erkendte det berettigede i Kravet om Udvisning, at man var villig til at foretage en saadan, saafremt Ønsket opretholdtes, men man vilde henstille, at dette dog ikke skete af Hensyn til mulige Ubehageligheder med den tyske Nabo. Jeg kunde da kun svare, at vi ikke fastholdt Ønsket.

Striken ebbede ud, efterhaanden havde vi alle Værksteder og Pladser fuldt besat, og Tyskerne forsvandt ogsaa fra Odense. Forinden Strikens officielle Afslutning fik jeg en Dag Besøg af Formanden for de samvirkende Fagforbund, den nuværende Finansborgmester i København J. Jensen. Han kom til Odense for at undersøge Strikens Forløb, idet han begyndte med at erklære, at han erkendte, at Striken var tabt af Arbejderne. Han ønskede kun at finde Aarsagen til dette Resultat. Vi blev i Virkeligheden snart enige om, at denne ene maatte tilskrives den Omstændighed, at Arbejdernes Ledelse ikke havde magtet Stillingen. Der var i Virkeligheden paa et vist Tidspunkt sluttet en Overenskomst mellem Arbejderne og mig gaaende ud paa Fagforeningens Anerkendelse og der manglede kun den formelle Udformning, da det hele kuldkastedes af en fra København hjemvendt Agitator som mente, at han kunde opnaa mere ved en ny Forhandling. Men saadan kom ikke.

I een Henseende, men ogsaa kun i een, kom Striken mig ganske tilpas og det saaledes endog, at Arbejderne vilde paastaa, at jeg bevidst havde fremkaldt den. Det drejede sig om en meget stor Kontrakt, som vi netop i Foraaret havde afsluttet med Tuborgs Fabrikker om Levering af 1½ Million Normalflasker. Prisen paa dette Parti var selvsagt meget lav, og Forretningen var kun sluttet, for at vi kunde holde Virksomheden gaaende. Skulde vi gaa ind paa Arbejdernes Fordring om Indskrænkning af Arbejdstiden, vilde Leverancen til Tuborg bringe betydelige Tab, da Prisforhøjelse ikke kunde ventes paa dette Parti. Udelukket var det iøvrigt ikke, at Forretningen allerede var tabbringende, og vi var i alle Tilfælde glade ved at kunne annullere Kontrakten under Henvisning til Striken.

Tuborg Fabrikker lededes da af den bekendte Etatsraad Philip W. Heymann. Denne meldte sig i Slutningen af Sommeren som Forligsmægler, og under de Forhandlinger, jeg da havde med ham, gik han endog saa vidt, at han tilbød at afholde alle Udgifterne ved Hjemsendelsen af de nye tyske og svenske Arbejdere, som vi havde engageret. Uden at gaa Herr Heymann for nær, mener jeg dog at turde sige, at al denne Menneskekærlighed sikkert bundede i Øl-Interesser, thi var det lykkedes ham at skaffe Fagforeningen en Overenskomst, vilde det have været en smuk Reklame for Turbog Øllet.

Da vi sluttede Regnskabsaaret 1893, viste det sig, at jeg havde haft Ret i at nære Forhaabninger om, at vi nu kunde begynde at tænke paa at tjene nogle Penge. Resultatet blev nemlig det, at det halve Aars Drift havde givet saa meget, at det kunde dække hele Tabet det halve Aar Striken varede.

Saa kom de rolige Arbejdsaar 1894 - 95, i hvilke vi havde smukke Overskud at opvise, og Aktionærerne godkendte enstemmig, at der blev tillagt mig en Tantieme af 5 % i Betragtning af mit store og hidtil ganske ulønnede Arbejde. Saa vidt jeg erindrer androg mit Tantieme for Aaret 1895 saadan noget som 1400- Kr. Nu lyder dette meget beskedent, den Gang var Beløbet mere betydende, og for mig var det en kærkommen Biindtægt, der blev anvendt til en Rekreationsrejse i Udlandet. Og dog tør jeg sige, at det varikke noget passende Ekvivalent for alle de Tanker og alt det Arbejde, som jeg anvendte i Selskabets Tjeneste, eller for den ofte store personlige Risiko jeg var ude for.

Aaret 1896 tegnede til at blive meget lukrativt som Følge af Fremstillingen af marmoreret Glas, et Fabrikat som Droche havde experimenteret med i længere Tid og som nu ved Fremkomsten slog stærkt an. Det var en Masseartikel, som gav en betydelig Fortjeneste. Allerede inden Aarets Udgang var der venlige Sjæle som havde regnet ud, at min Tantieme efter al Sandsynlighed vilde blive urimelig stor, og man undsaa sig ikke for paa en usømmelig Maade at faa den beskaaret. Det var mine " Venner " Arkitekt Haugsted og Johs. Valeur, der af luttor Ondhu for det passende tog Sagen op.

Først fik jeg i Efteraaret (1896) Besøg af Herr Haugsted, der ofte yndede at optræde som min faderlige Ven, hvad han ogsaa nu gjorde. Han kom, sagde han, for at udtale sin Glæde over, at det gik saa godt paa Glasværket, hvad han som Revisor havde god Lejlighed til at se, og hvor rart det var, at jeg havde Udsigt til for 1896 at opnaa en Tantieme, der dog var nærmere ved det passende end tidligere, selv om det, havdede han bestemt, ikke paa nogen Maade kunde blive, hvad jeg kunde have Krav paa. Men desværre, fortsatte han, saaledes saa ikke alle Aktionærer paa Sagen, vi havde nogle Bønder blandt disse, og de vilde aldrig kunne forstaa, at en Tantieme kunde komme til at dreje sig om flere Tusinde Kroner. Allerede dette var beklageligt, men værre var det, at disse grumme Bønder ikke vilde sige noget, men en skønne Dag, naar jeg skulde paa Valg, ganske simpelt stemme mig ud og sætte en af deres egne i Stedet for. Jeg havde svært ved ikke at smile af " Arkitektens " Bekymringer, men takkede ham, fordi han saa venligt og i god Tid forberedte mig paa, hvad der vilde komme, men jeg kunde oplyse ham om, at Bestyrelsen i Forening med Forretningsføreren raadede over Aktiemajoriteten, saaledes at der i Bestyrelsen kun kom de Personer, vi ønskede at have der, og at Tantiemen ikke vilde blive reduceret. Han takkede meget men med et flovt Smil.

Dagen efter kom Herr Valeur i mit Kontor med den samme Historie og vilde endda give det Udseende af, at hans Aktion intet havde at gøre med den Haugstedske. Han fik samme Svar som Vennen, men min Form overfor V. var maaske knap saa elskværdig som Dagen forinden. Jeg tager ikke i Betænkning at sige, at ingen af D'Hrr. havde talt med nogen af " Bønderne ", og at Henvendelsen til mig skete efter fælles Aftale dog maaske saaledes, at det beroede paa en Misforstaaelse, at de begge blev Ordførere.

Var nu dette et latterligt Intermezzo, saa gav det mig dog Anledning til adskillige Overvejelser som resulterede i, at jeg foreslog mine to Kolleger i Bestyrelsen, at vi skulde prøve paa i Fællesskab at erhverve hele Aktiekapitalen. Vi var enige om, at der burde handles hurtigt. Hele Aktiekapitalen var som tidligere nævnt kun 80,000- Kr. Af disse ejede vi selv de 35,000- Kr., og vi bod da 300 % eller 15,000- Kr. for hver Aktie paa 5000- Kr. Vi forsøgte ikke underhaanden at erhverve nogle Aktier, hvad der sikkert kunde have ladet sig gøre, da vi mente, at alle burde behandles ens. Tilbudet blev afgivet med den Bemærkning, at der var intet at handle om, det maatte antages pure eller forkastes. Det blev antaget, dog først efter at man havde faaet os til at sætte Udbyttet for Aaret 1896 ikke til 1o men til 2o %.

Saaledes blev Broum, Schultz og jeg eneste Ejere af Virksomheden. Vort Samarbejde var udmærket, men allerede i Sommeren 1898 afgik Sagfører Schultz ved Døden. Hans Enkes Interesser varetoges af Konsul senere Etatsraad I. L. Christensen, som i Stedet for Schultz indtraadte i Bestyrelsen.

Efterhaanden som det gik Fyens Glasværk bedre og bedre, mærkede de andre Glasværker selvfølgelig i højere Grad end tidligere vor Konkurrence, og dette Forhold bevirkede, at Lederne nu og da mødtes til Forhandling om Priser og Arbejdsforhold.

Som Følge af Holmegaards Glasværks særlige Stilling, der beroede paa, at Ejeren Grev Danneskjold - Samsøe ikke lagde Vægt paa, om han fik en eller fire pro cent af sine Penge, viste det sig snart ugørligt at faa en Overenskomst om Regulering af Priserne paa hvidtglas. Derimod var der en Tid nogen Udsigt til at Flaskepriserne, der var ved at blive tabbringende, kunde blive Genstand for Aftaler, som vilde stille os alle gunstigere. Flaskefabrikation havde følgende Værker:

A/S Kastrup Glasværk, Frederiksberg Glasværk, Glasværket i Aalborg og Fyens Glasværk samt noget senere Aarhus Glasværk.

Det lykkedes os at faa dannet " Flaskefabrikantforeningen ", for hvilken jeg blev Formand. Hensigten med denne var god nok, men megen Glæde udover nogle gode Middage fik vi ikke, da man ikke kunde blive enige om Begrænsning af Produktionen. De forhøjede Priser bevirkede, at næsten alle Fabrikker foregede Produktionen, hvad der naturligvis havde Overproduktion til Følge, og denne bevirkede atter, at man fra forskellig Side søgte at omgaa, vel endogsaa omgik, Prisaftalerne. Enden paa Legen blev, at jeg nedlagde mit Hverv som Formand og udmeldte mit Selskab, som da havde faaet Navn af A/S De Forenede Glasværker. Derefter var Foreningen sprængt, og der var atter frit Slag for den vilde Konkurrence. Direktør Fr. Duus, Kastrup Glasværk, sejrede forsaavidt som han under alle Forhandlinger havde sagt: "jeg vil ikke have Konsul Hey til at bestemme, hvor mange Flasker jeg maa lave".

Allerede inden Fyens Glasværk stiftedes, havde jeg haft Lejlighed til at forhandle med Landmandsbankens Direktør Is. Glückstadt om Kastrups Overtagelse af Glasværket i Odense. Disse Forhandlinger fandt ogsaa Sted i Fyens Glasværks første og saa vanskelige Aar, idet jeg da var mest tilbøjelig til at komme af med Virksomheden paa en skikkelig Maade. Jeg havde altid Indtrykket af, at Glückstadt i og for sig var villig, men at han ikke kunde faa Duus med sig.

Glückstadt havde altid taget godt og venligt imod mig, indtil han, vistnok ved en Samtale i 1898, pludselig blev alt andet end elskværdig og spurgte mig: "Hvor mange Penge har De selv indskudt i Deres Glasværk?" "10,000- Kr." svarede jeg. "Dem skal De komme til at tabe, nu vil vi ikke mere finde os i Deres Konkurrence." Dertil bemærkede jeg saa, at det naturligvis vilde være højst ubehageligt for mig, men at derved var der jo intet at gøre. Imidlertid kunde jeg love ham, at inden Kastrup Glasværk fik os slaaet ned, saa vilde vi have nogen Fornøjelse for vore Penge og sluttede jeg: "De skal faa at se et Fyrværkeri i Priserne, som De neppe har tænkt." Jeg buskede og gik, uden at vi som ellers vekslede Haandtryk, og jeg saa ikke Etatsraad G. inden det blev ham, der kom til mig for at faa Fred d. v. s. fremkom med Tilbud om en for os i pekuniær Henseende meget gunstig Overtagelse af Fyens Glasværk.

Det maa indrømmes, at dette Glasværk blev ledet vel og at der arbejdedes meget intensivt og bevidst, men naar Forholdet blev det, at Kastrup Glasværks Formand efter ovennævnte Krigserklæring kom til os, saa skyldtes det ikke mindre den Kendsgerning, at Direktør Duus' Ledelse af hans Selskab var under al Kritik, og at han levede paa Selskabets store Reserver fra Gyldenaarene i 70erne.

At Direktør Duus var mod den Henvendelse som rettedes til os ved Overretssagfører Emil Levy og Direktør Eduard Ree er sikkert nok, og hans Forhold til den mangeaarige Ven var i høj Grad illoyalt. Med de nævnte to Herrer som Underhandlere paa Etatsraad G.'s Vegne, blev jeg ganske hurtigt enig.

Fyens Glasværks Aktiekapital var efterhaanden ved Overførsel fra Reservefond o. l. bragt op til 270,000- Kr., af hvilke de tre Ejere hver ejede 90,000- Kr. For hver 90,000 skulde vi have 100,000- Kr. Aktier i Kastrup Glasværk, hvis noterede Kurs laa omkring 140 %. Vi maatte forpligte os til ikke at sælge disse Aktier i de første fem Aar, men omvendt var Landmandsbanken Køber naarsomhelst til en Kurs af 130 %. Vi vilde saaledes kunne opnaa et kontant Beløb af 135,000- Kr. for de Aktier i Fyens Glasværk, som stod mig i 5000- Kr. Jeg havde nemlig kun givet 10,000- Kr. for min Part, og ved Transaktionen i 1897 havde Herr Breum betalt Herr Schultz og mig hver 5000- Kr. for at blive ligestillet med os i Interessentskabet.

Pengeligt set vilde Salget altsaa have været en udmærket Forretning, men dersom den var gaaet i Orden, vilde den sikkert paa anden Maade ikke have tilfredsstillet mig. Det var en Forudsætning, at jeg skulde overtage den fremtidige Ledelse eller om man vil Overledelse af de samlede Virksomheder, men fra den anden Side vilde man ikke strax gaa til Afskedigelsen af Herr Duus, medens jeg maatte holde paa, at dette var absolut nødvendigt. Aftalen blev saa, at D. skulde blive et Aar, og min Virksomhed indtil videre udøves saaledes, at jeg hver anden Uge skulde være nogle Dage paa Kastrups Kontor.

Jeg nærede ikke Tvivl om at denne Ordning vilde blive højst utilfredsstillende alene af den Grund, at det ikke vilde være mig muligt paa denne Maade at følge de daglige Dispositioner eller at forhindre Herr Duus i at handle bag min Ryg. Heller ikke var jeg klar over, hvorledes jeg skulde ordne mit Forhold til Firmaet F. W. Hey. Begge Forretninger kunde jeg i Længden ikke overkomme. Da jeg talte med Etatsraad G. om dette Forhold og henstillede, om jeg ikke kunde blive fri saa længe Herr Duus var i Stillingen, sagde G., at det kunde der ikke være Tale om, da det var min Person mere end Glasværket i Odense, man vilde have.

En Samtale jeg havde med Apotheker Alfred Benzon foregøde heller ikke min Lyst til at gaa ind i den nye Virksomhed. Herr Benzon var Medlem af Kastrup Glasværks Bestyrelse, og han fortalte mig blandt andet, at Bestyreren af Holmegaards Glasværk cand. polyt. Pontoppidan skulde antages som teknisk Leder af Kastrup. Jeg kendte den Gang ikke Herr Benzons ellers vel kendte Upaalidelighed og gik derfor ud fra, at det forholdt sig, som han sagde, men jeg maa tilstaa, at det paa mig gjorde et mere end pinligt Indtryk at høre, at man uden Konference med mig kunde træffe saadanne Dispositioner umiddelbart forinden min Overtagelse af Stillingen.

Men det hele ordnedes meget lettere, end jeg havde tænkt mig og paa en ganske uventet Maade. Naar jeg havde talt med Direktør Duus om det fremtidige Samarbejde og spurgt ham, hvad han syntes om det, sagde meget ærligt, at det ikke tiltalte ham, men han tilføjede: "Men naar en Mand som Etatsraad Glückstadt vil have det, saa er der jo ikke noget at sige." Jeg maatte altsaa tro, at G. havde ordnet D. Det ganske modsatte var Tilfældet. Dagen før den extra - ordinære Generalforsamling kom Etatsraaden hjem fra Paris, saaledes at han fra Banegaarden gik til Mødet i den Tro, at alt vilde gaa glat. Men der havde han regnet uden Duus. Da Afstemningen var sluttet, viste det sig, at D. havde agiteret saa godt, at alle Stemmer udenfor Bestyrelsens egne gik mod Forslaget om Sammenslutningen. Vi havde var da i Efteraaret 1899. Dette Resultat vakte megen Opmærksomhed, thi det hørte til de store Sjeldenheder, at en af Bankverdenens mægtige blev desavoueret i en saaden Grad. Etatsraad G. havde stolet paa Herr Duus og ikke troet denne i Stand til en saa illoyal Handling.

I mit Hjem drak vi et Glas Champagne i Anledning af Begivenheden i København der strax blev telefoneret til mig, og jeg følte i Virkeligheden en uhyre Lettelse ved at blive fri for paa det Tidspunkt og under saa uklare Forhold at skulle gaa ind til en ny og vanskelig Stilling.

Hvorledes nu Etatsraad G. ordnede sig med Duus og den af ham rejste Opposition ved jeg ikke, men ikke længe efter den famøse Generalforsamling, fik jeg fra G. et særdeles venligt Brev. I dette beklagede han uhyre meget det skete, men meddelte mig samtidig, at saafremt vi fra vor Side var villige til at staa ved de nu bortfaldne Aftaler, saa mente han at være i Stand til at kunne gennemføre Sagen. Jeg afholdt strax et Møde med D'Hrr. Breum og Konsul Christensen, og vi blev hurtigt enige om at betakke os for et Samarbejde, som vi fraset de gyldne Udsigter neppe vilde blive glade ved.

Der er ingen Tvivl om, at min Samtale med Alfred Benzon fik sin store Indflydelse paa dette afslaaende Svar. Da G. havde modtaget mit Svar, nedlagde Bestyrelsen i Kastrup Glasværk sine Mandater. Foruden G. var det Alfred Benzon og Administrator Holm der dannede Bestyrelsen.

Paa en ny Generalforsamling valgtes tre af Direktør Duus' Venner ind i Bestyrelsen. Det var Varemægler H. V. Christensen, Fuldmægtig Larsen i Landbrugsministeriet (Søn af afdøde Etatsraad Larsen der var Kommitteret i Landmandsbanken) og Direktør Bruhn fra et af Bryggerierne under de Forenede Bryggerier. At denne Mand, der altid holdt Direktør Dossau a jour med, hvad der foregik indenfor Glasværkets Bestyrelse, kom med, var sikkert en stor Fejl. Det voldte baade Duus og senere mig mange Ubehageligheder. I de Aar der nu fulgte regerede eller snarere misregerede Duus Kastrup som Enehersker.

Intet af Bestyrelsens Medlemmer forstod sig paa Glasindustri, men de svor til Duus og stolede paa ham og Kastrup Glasværks Rigdomme, som de ansaa for uudtømmelige. Efter sex a syv Aars Forløb vaagnede de til Erkendelse af, at man ikke baade kan spise Formuen op og beholde den. Men derom senere.

I den Tid der kom, efter at Planerne om Sammenslutningen med Kastrup var henlagte, havde Fyens Glasværk nogle meget vanskelige Aar. Konkurrencen blev selvfølgelig skarpere og medvirkende hertil var navnlig, at vi som Følge af Opførelsen af vor nye Hyttebygning paa en Gang fik omtrent den dobbelte Produktion af Hvidtglas. Det er nu saaledes, at man i Glasindustrien ikke kan foretage en effektiv Udvidelse, uden at den bliver ret uforholdsmæssig i Sammenligning med det hidtil hafte. Medens man f. Ex. i Tekstilfaget kan udvide lidt efter lidt ved Anskaffelse af enkelte Væverstole eller lignende Maskiner, maa et Glasværk strax gaa til Bygning af en ny Hytte, og selv om en saadan ikke netop behøver at være af største Format, saa byder dog Kravet om Rentabilitet, at man ikke gaar under en vis Størrelse paa samme Tid som man, naar Hytten sættes i Drift, strax maa forcere den op til den største Ydelse. Nu havde ganske vist Forretningsfører Henrik Nielsen erklæret, at han nok skulde være Mand for at sælge ogsaa den nye Hyttes Produktion, men der havde han grundigt forregnet sig. Nu maa jeg indrømme, at omtrent samtidig anlagdes Aarhus Glasværk, og selv om denne Fabrik hvad Hvidtglasset angik aldrig blev fuldt ud leveringsdygtig, saa generede dens urimelig billige Tilbud os i høj Grad.

Aarhus Glasværk blev anlagt paa Foranledning af Konsul Axel Wulff (Søn af den afdøde Rudolph Wulff) og vistnok noget af bypatriotiske Grunde, men iøvrigt paa et meget svagt Grundlag. Medens det endnu var under Opførelse, havde jeg Besøg af Herr Wulff, der kom for at hilse paa mig som vordende Kollega, jeg forudsagde ham, at det vilde blive en meget daarlig Forretning og gav ham det Raad om muligt at opgive Tanken. Han erklærede at dette var umuligt, men nogle Aar efter udtalte han i Skaaltale for mig, at jeg en Gang havde givet ham det bedste Raad, man nogensinde havde givet ham, men at han desværre ikke havde fulgt det.

Under disse vanskelige Forhold havde jeg i Virkeligheden kun ringe Støtte af Forretningsfører Henrik Nielsen, der egentlig kun kunde betragtes som Funktionær, og mit store Arbejde øgedes i høj Grad ved, at vi i 1899 besluttede os til at erhverve Rosdala Glasbruk i Sverrig. Med " vi " mener jeg her ikke A/S. Fyens Glasværk men dette Selskabs Bestyrelse i Forening med Hyttemester Broochs, Henrik Nielsen, Overretssagfører H. F. Larsen, Edmond Köder og nogle af mine Søskende. Men "Rosdala" fortjener en Omtale for sig selv og nævnes kun her, fordi jeg nu næsten ikke forstaar, hvorledes jeg i de Aar kunde overkomme alt, hvad der da hvilede paa mig.

Efterhaanden blev jeg noget betænkelig ved Situationen, thi Forholdet udviklede sig saaledes, at vort Lager blev større og større paa samme Tid, som Bankgælden ogsaa voksede, medens Fortjenesten blev mindre og mindre som Følge af meget høje Kulpriser og Konkurrencen fra de andre Værker. Et Lyspunkt, ogsaa i Ordets bogstaveligste Forstand, var en Brand paa Værket som i Maj 1900 i Løbet af 1½ Time skaffede os af med for ca: 80,000- Kr. tildels ukurante Varer. Under Branden saa det et Øjeblik ud til, at Ilden vilde angribe ogsaa Sliberibygningen og derefter Hytterne. Dette vilde have været en Kalamitet. Nu var der paa den Tid i Odense en Brandinspektør (Christensen) der lagde megen Vægt paa at tage sig godt ud som muligt, og da han var en ganske smuk og statelig Mand, lykkedes dette ham ogsaa, især da han altid mødte i en pragtfuld Uniform med stærkt forgyldt Hjelm. Under Branden optraadte han stadig med en uniformeret Hornblæser i Hælene, og nu og da hørtes nogle skønne Hornsignaler. Da Branden nu var ved at komme paa det kritiske Punkt, sagde jeg i Spøg til ham: " Tænker De ikke paa snart at lade Signal til at Ilden skal standse?". I største Alvor erklærede han, at nu skulde han strax lade blæse, og et Øjeblik efter lød Signalet, der vel har betydet noget lignende som det militære Hornsignal der siger: "Det hele holdt". Sprøjteførere og andre nægtede imidlertid at efterkomme Ordren, de fortsatte ufortrødent deres Arbejde, og det lykkedes dem virkelig at indskrænke Branden til Varebeholdningerne, som gerne maatte brænde. Skadesopgørelsen foregik paa den behageligste Maade, da man fra ingen af Siderne var smaaligt anlagt. Assuranderne var representerede ved D' Hrr. Harald Rist og Alb. Bühncke, og disse medbragte som Expert en Funktionær fra Kastrup Glasværk, der snart viste sig ikke at have Begreb om, hvad det drejede sig om. Da nu vor Sagkyndige var af samme Kaliber, saa blev det nærmest D' Hrr. Rist, Bühncks og mig der ordnede Sagen.

En lille Notits i " Fyns Venstreblad " der stadig havde et godt øje til os lød saaledes: " Skaden paa Glasværket er nu opgjort og andrager efter hvad vi erfarer ca: 80,000- Kr. Begge Parter maa sikkert være tilfredse med denne Ordning, thi efter en Middag paa Grand Hotel igaar, saa man saavel Assurandørernes som Glasværkets Repræsentanter i fornøjeligst Stemning overvære Forestillingen i Cirkus."

Men selv om nu Assurancesummen var en kærkommen Indtægt, saa jeg dog med Bekymring Udviklingen i Møde, og i Begyndelsen af 1902 optog vi Forhandlinger med Aarhus Glasværk om en Sammenslutning med dette Selskab. I Marts 1902 kom vi til en Ordning, og Selskabet A/S. De Forenede Glasværker stiftedes med en Kapital af 1 Million Kroner. Heraf blev dog kun udgivet 745,000- Kr., medens Resten var til Disposition, de blev ingensinde udgivne.

Rosdala Glasbruk var paa dette Tidspunkt i saa stor Gæld til Fyens Glasværk, at man ogsaa for en Tid overtog dette Værk til Administration, men denendelige og da paatænkte Overtagelse fandt lykkeligvis heller ikke senere Sted.

Forhandlingerne førtes for Aarhus Glasværk af den senere saa sørgelig bekendte Konsul Viggo L. Møhr, og jeg kan ikke sige ham fri for at have ført os bag Lyset ved urigtige Oplysninger. Han indtraadte i Bestyrelsen for det nye Selskab paa samme Tid, som min gode Ven og Slægtning Overretssagfører H. F. Helveg - Larsen.

Der kom nu nogle meget vanskelige Aar for Fyens Glasværk, thi vel gav dette Værk Overskud, men det kneb stadig med at faa Aarhus Glasværk til at klare sig. Hvidtglasfabrikationen blev nedlagt der, men Flaskeproduktionen lod meget under de lave Priser. Bryggerierne betalte kun 4½ Øre for en Normalflaske. Jeg oplevede da, at der i flere Aar ikke kunde betales Udbytte til Aktionærerne.

Mine Bestræbelser for at faa det hele til at gaa godt lammedes ogsaa ved en vis Obstruktion fra D' Hrr. Henrik Nielsen og Brochs Side. For den sidstes Vedkommende var det egentlig forstaaeligt nok, at han ikke uden videre vilde paatage sig den tekniske Side ogsaa af Aarhus Glasværk, men at han ventede at faa et Vederlag under den ene eller anden Form for det foregede Arbejde. Og dette Forhold fik jeg løst paa tilfredsstillende Maade, saaledes at ogsaa Aarhus G. kom til at nyde godt af Brochs store Erfaring og Indsigt.

Anderledes med Forretningsfører Henrik Nielsen. Han var i Virkeligheden en Mand, der ikke var sin Gage værd, og det viste sig nu, at han saa ganske misforstod Situationen. Paa Grund af hans Indestaaelse for at vi saagtens kunde sælge den foregede Produktion, havde vi udvidet, og nu benyttede hansig af Vanskelighederne til at kræve højere Løn for at have med Aarhus G. at gøre.

Dagen før min Rejse til Tyrol i Marts 1902, en Rejse som var højst nødvendig for mit Helbred, kom han i Forening med Brochs for at sætte mig Kniven paa Struben. Han vidste jeg var meget svag og tænkte naturligvis, at han under disse Forhold kunde optræde med den i Sandhed uundværlige Brochs, saa skulde han nok staa sig. Heldigvis havde jeg Kræfter nok til at læse ham Teksten paa den eftertrykkeligste Maade og fortælle ham, at han tog ganske Fejl, dersom han mente, at hanikke kunde undværes, ligesom jeg bestemt foreholdt ham det upassende i netop i dette Øjeblik at stille Krav om Gageforhøjelse, da hele Ordningen var truffet, for at bringe os ud af de Vanskeligheder, han havde været Årsager for. Brochs blev saa forskrækket over Tiltalen til Nielsen, at han erklærede, at han intet forlangte, udover hvad han havde, men nok i min Fraværelse skulde passe det hele som hidtil. Med ham ordnede jeg mig, men Henrik Nielsen besegledes den Dag selv sin Skæbne, idet jeg da blev paa det rene med, at han, om det gik os blot nogenlunde, maatte fjernes ved Lejlighed.

Som Arbejdet mellem ham og mig blev mindre og mindre godt, og hans Forhold til de større Kunder navnlig i København var saaledes, at de anmodede mig om at blive fri for Besøg af den umulige Mand. Hele Salget i København varetoges af vor udmærkede Repræsentant Valdemar Hansen, som havde repræsenteret os siden 1892. For Jyllands Vedkommende var vi særdeles godt betjente af Herr Emil Allerup, og det var kun sjældent, at Herr Nielsen besøgte Kunderne der. Forretningsførerens Kontrakt udløb 1' Maj 1907, men jeg kunde nok se, at det vilde være til Selskabets Skade at beholde ham saa længe, og i Sommeren 1905 tilskrev jeg ham ganske udførligt, hvorledes jeg saa paa ham og hans fremtidige Forhold, idet jeg meddelte ham, hvad jeg syntes var hensynsfuldt, at hans Kontrakt under ingen Omstændigheder vilde blive fornyet ved dens Udløb. For nu at give ham Lejlighed til at komme i en anden Stilling, sagdes det ham, at han gerne maatte fratræde strax, men at vi ønskede, at han senest fratraadte 31' December 1905, og der vilde da blive ud betalt ham fuld Gage for den resterende Kontraktid, Huslejegodtgørelse og et Tantiemebeløb af 2000- Kr. pr Aar.

Betegnende for Herr Nielsen var det, at han aldeles ikke besvarede mit Brev og til Trods for, at jeg i Sommerens Løb kom flere Gange ugentlig paa Glasværket og talte med ham, berørte han aldrig Sagen. For mig havde det ingen Hast, thi Bestyrelsen var ganske enig om, at han skulde fjernes ved Aarets Udgang. Endelig en Gang i Efteraaret spurgte jeg ham, om ham ikke havde modtaget mit Brev. Jo, det havde han. Hvorfor han da ikke havde besvaret det? Fordi han aldeles ikke forstod Brevets Indhold, sagde han. Jeg oplyste ham om, at jeg neppe nogensinde havde skrevet tydeligere Brev og bad ham derfor om at læse det paany og saa give mig Svar. Et saadant fik jeg ikke, og da jeg derefter endnu en Gang afkrævede ham det, sagde han, at det ikke var hans Hensigt at opgive sin Stilling, og at han mente at have Ret til at blive i den. Han antydede endog, at han, dersom vi d. 1' Januar 1906 vilde

nægte ham Adgang til Kontoret, agtede at lade sig indsætte ved Kongens Foged. Jeg maatte smile og gjorde ham opmærksom paa, at naar vi betalte ham alt baade Gage, Husleje og en Tantieme, som Regnskabet neppe vilde begrunde og tilmed fuldstændig Frihed, saa havde han ingen Udsigt til at kunne paatvinge os hans Arbejde, som vi ønskede os fritaget for. Jeg anbefalede ham paa det varmeste at tale med en Ven, om han havde en saadan, eller at henvende sig til en Sagfører. Med Hensyn til hans Fremtid sagde jeg, at jeg vilde finde det rimeligt, om han sammen med Sønnen, der var oplært ved Glas og Porcelænsforretning, startede en Forretning i denne Branche, og tilsagde jeg ham en større Kredit fra Glasværkets Side, om han ønskede det. Dette Tilbud afviste han nærmest med Forsikringen om, at hans Fremtid ikke kom mig ved, og at han ikke havde Brug for vor Assistance.

Men han henvendte sig dog til en Sagfører i København, der aldeles omgaaende meddelte mig, at Herr Nielsen havde bestemt sig til at modtage Tilbudet og vilde fratræde 31 Decbr. Vi var forresten under alle disse Forhandlinger naaede godt frem i December Maaned.

Henrik Nielsen drog saa til København med sin Familie, men jeg fik at føle, at det var med alt andet end blide Følelser at han men vel navnlig Hustruen forlod Odense. Hun, en Datter af Justitsraad G. Nielsen i Kolding, forresten aldrig været mig eller mine god. Det kom af, at hun var misfornøjet over ikke at blive indbudt til vort Hjem. Aarsagen til den manglende Indbydelse var ganske simpelt den, at hun aldrig kom for at hilse paa min Hustru. Men havde Damen ikke været god tidligere, saa blev hun nu meget ond. Hun satte Opslæb om os, men særlig om mig, huarrøjende Historier, og jeg maa tilstaa, at jeg nu og da kunde konstatere, at de skadede mig. En af hendes Historier, som var særdeles karakteristisk, fik jeg Lejlighed til at faa konstateret fra den, til hvem Fru N. havde fortalt den, nemlig Jægermesterinde Steenbach. Paa den Tid havde man bemærket, at vor ældste Søn Max sværmede for Fru Steenbachs yngste Datter, Nanna, med hvem han iøvrigt blev gift i 1908. Nu betroede Fru Nielsen Jægermesterinden, at man sagde, at et saadant Parti var paatænkt, men at det var hendes Pligt at gøre opmærksom paa, at det meget maatte fraraades, da " det var ganske vist ", at Konsul Hey vilde være fallit i Løbet af et Aarstid. Fru Steenbach tog ikke Hensyn til Sladder og morede sig meget over at kunne fortælle mig om Oplevelsen.

Jeg maa helst paa dette Sted berette om, hvorledes det senere gik Henrik Nielsen. Da han forlod Odense, var han sikkert Ejer af mindst 50,000- Kr., hvad der var mange Penge. Men han forstod ikke at holde paa dem. Jeg ved ikke, hvilke Forretninger han gav sig af med, men jeg hørte, at han tabte en Del ved Spekulation i Privatbankaktier, der netop da havde en uheldig Periode. Sikkert er det, at han ikke alene mistede hele Formuen, men ogsaa at han for at kunne leve efterhaanden maatte sælge eller pantsætte en Del af Familiens Indbo. Under disse Omstændigheder fik jeg Besøg af hans ældste Søn, Georg Nielsen, der dog først havde søgt Direktør Valdemar Hansen for at spørge om det gik an, han henvendte sig til mig for at opnaa Støtte for Faderen paa den ene eller anden Maade. Direktør Hansen og jeg overvejede saa Spørgsmaalet og ordnede det saaledes, at han fik en underordnet og let Kontorplads paa Kastrup Glasværks Kontor med en aarlig Gage af 3000- Kr. Det viste sig forresten snart, at han var til mere Besvær end Gavn, og det endte saa med, at han beholdt Gagen men blev fri for Arbejdet. Forinden han fik den nævnte Plads, maatte han dog deponere en Erklæring, der gik ud paa, at alt hvad han og hans Hustru havde sagt om min Familie og mig var Løgn.

Den 1' Januar 1906 overtog saa Valdemar Hansen (f. 5/6 70) Stillingen som Direktør for A/S. De Forenede Glasværker med Dopal i Odense. Siden 1892 havde han været vor Sælger i København, og jeg havde der lært ham at kende som en meget alvorlig og paalidelig Forretningsmand, der, selv om han hidtil ikke havde haft med Glas-

fabrikation at gøre, maatte antages at have udmærkede Betingelser for at kunne sætte sig ind i de nye Forhold. Min Antagelse viste sig at holde Stik, bedre Valg har jeg ingensinde truffet.

Hedens V. H. var ansat i København, havde jeg kun i Ny og Nø Lejlighed til intimere Samarbejde med ham, men dog nok til at have dannet mig en bestemt Opfattelse af hans Kvalifikationer. Nu udviklede der sig mellem ham og mig et Forhold, der var til fælles Tilfredshed. Samarbejdet og den gensidige Forstaaelse var saa godt som tænkeligt, og dette førte ogsaa til et mangeaarigt Venskab, der for hans Vedkommende ogsaa gjaldt hele min Familiekreds.

I mange Aar varede Venskabet, indtil der i 1916 (eller 17) kom .....?

(I manuskriptet for denne afskrift
mangler der desværre her 2 sider)

?..... -dage efter Generalforsamlingen blev udbragt Skaaler for K. G. henvendte til mig (Formanden), skyndte jeg mig altid at gøre opmærksom paa, at Takken for de gode Resultater maatte tilskrives Direktør Hansen. Men han var nu en Gang i Besiddelse at det, jeg vil kalde " Almuens Mistænksomhed ", og han vaagede altid ængsteligt over sin egen Værdighed.

Ikke alene min Familie men ogsaa andre f. Ex. Carl Gammeltoft og C. B. Henriques udtalte ofte, at jeg var for hensyntagende overfor ham. Morsomt nok gjorde Gammeltoft en Gang, uden at kende min Iagttagelse, den Bemærkning, at V. H. var meget forandret og ikke netop til det bedre efter at være bleven gift.

Forretningerne gik imidlertid godt, og paa Samarbejdet var der altsaa intet at udsætte, idet jeg mere og mere holdt mig til min Stilling som kontrollerende Direktør.

Men jeg maa tilbage til V. H.'s Tiltrædelse i 1906. Han fandt sig snart til Rette paa Fabrikken i Odense, og under hans Ledelse kom Administrationen i god Gange, saaledes at der ikke blev nogen Konkurrence eller snarere Jalousi mellem Værkerne i Aarhus og Odense. Kun Fortjenesten tilfredsstillede ikke, og Overskudet for 1906 androg kun ca: 50,000- Kr., som benyttedes til Henførsel til Reservefonden.

Det var da ret naturligt, at jeg atter og atter kom tilbage til min Kongetanke: alle Glasværkernes Sammenslutning. Fra Holmegaards Glasværks Deltagelse saa jeg stadig bort, men jeg kunde ikke undgaa at lægge Mærke til, at baade Mændene fra Aalborg og fra Frederiksberg Glasværker var ved at blive modne. At det samme var Tilfældet med Herr Duus's Venner næredo jeg ingen Tvivl om, thi man var der kommen saa vidt, at man kun kunde give Aktionærerne 7 % i Udbytte ved at angribe Reserverne. Vanskeligheden for mig var den, at jeg aldeles ingen Føling havde med Kastrups Bestyrelse. Uden for denne var der en Aktionær, der betragtede sig som en Slags Overbestyrelse, ikke alene fordi han var Revisor i Selskabet, men nok saa meget fordi han var den, der paa Foranledning af Duus havde organiseret Oppositionen mod Etatsraad Glückstadt i sin Tid. Han var mod den da planlagte Sammenslutning af tre Grunde, hvad han senere betroede mig. For det første kunde Kastrup nok klare sig selv, for det andet var det meningsløst, dersom man vilde sammenslutte, at skulle give D' Hrr. Ed. Hee og Emil Levy en mægtig Provision, og for det tredie var der ikke Anledning til at tro, at Konsul Hey, "der var fra Provinsen", skulde kunne lede et Københavnsk Aktieselskab.

Hvad nu det andet Punkt angaar, maatte jeg give Manden, Grosserer E. Herfurth, ret, men Provisionen til D' Hrr. Hee og Levy var den Gang ikke til at komme uden om. Stor, urimelig stor var den, idet D' Hrr. af Kastrup Glasværk skulde have 50,000- Kr. i Kastrup Glasværk Aktier

af dette Selskab og 45.000- Kr. kontant af Sælgerne i Odense. (Gamle Etatsraad G. var bekendt for ved høje Provisioner at glæde sine Venner og paa den Maade række dem en hjælpende Haand. Etatsraadens Sønner Valdemar og Emil var gift med Edv. Ree's Døttre.)

Jeg havde det Indtryk af, at det nu for mig gjaldt om at komme i Forbindelse med Grosserer Herfurth men paa en saadan Maade, at han fik Indtryk af, at mine provinsielle Egenskaber ikke burde forhindre et godt Resultat af eventuelle Forhandlinger. Nu var ganske vist min Stilling siden det mislykkede Glückstadtske Forsøg en anden end da og Landstingsmanden Konsul Hey fyldte mere end Odensemanden Konsul H., alligevel turde jeg ikke uden fin Introduktion gaa til ham. Saa fik jeg den, som det viste sig, udmærkede Ide at spørge min gode Ven Gammeltoft, om han havde Kendskab til Herfurth. Det havde han i høj Grad, da han næsten daglig saa ham paa Børsen, og G. lovede snarest at tale med ham. En a to Dage senere meddelte Gammeltoft mig, at han ikke alene havde meddelt Herfurth at jeg kunde ønske at tale med ham, men at han endog havde drøftet Sammensluthningsplanerne med H. og navnlig givet alle mulige og særdeles anbefalende Oplysninger med Hensyn til mine personlige Kvalifikationer.

Grosserer Herfurth ønskede at modtage mig i sit Hjem, for at den største Hemmelighedsfuldhed kunde bevares. Allerede ved den første Samtale stod det mig klart, at jeg var vel anbefalet, og vi faldt godt sammen. Han meddelte mig, at Forhandlingen maatte føres paa et ganske andet Grundlag end sidst, og jeg maatte love ham, at der under ingen Omstændigheder maatte betales nogen Provision til Edv. Ree og Emil Levy, hvis Assistance han haabede, at vi overhovedet ikke benyttede. Jeg bør tilføje, at Herr Herfurth ikke selv vilde modtage nogen Provision.

Efter at jeg havde givet det ønskede Tilsagn, sagde han saa, at Formen nu maatte være den, at jeg, eller den jeg repræsenterede, maatte opkøbe Aktierne i K. G. eller dog den overvejende Majoritet paa den Maade, at der blev givet alle Aktionærer Adgang til at sælge deres Aktier til os, om de ønskede det. Hvad Prisen paa Aktierne skulde være, vilde han endnu ikke udtale sig om, men han gav mig forskellige Oplysninger om K. Glasværks Status, for at jeg bedre kunde danne mig en Forestilling om de Værdier, vi skulde overtage.

I den Tid der nu paafulgte, arbejdede Direktør Valdemar Hansen og jeg sammen paa Grundlag af noglo af mig opstillede Beregninger, der skulde tjene til at vise Rentabiliteten af et Aktieselskab, der erhvervede ikke alene "De Forenede Glasværker (Aarhus og Odense) men ogsaa Frederiksberg Glasværk og Glasværket i Aalborg og last not least Kastrup Glasværk. Jeg har senere haft Lejlighed til at se, at mine Kalkulationer holdt Stik.

Kursen paa Kastrups Aktier var da 148 % en ganske urimelig Kurs, naar henseas til at de seneste Aars Udbytte kun havde været 7 %, men Aktiernes indre Værdi maatte siges at berettige den. Valdemar H. og jeg mente, at vi kunde gaa til 175 % som det højeste og begyndte derfor med 165. Men det vilde Herfurth aldeles ikke høre Tale om, han forlangte, at vi skulde byde 200 %, og dersom Overtagelsen først kunde finde Sted 1' Juli, saa skulde vi betale Kuponen for 1907 med 3½ %. Dette Forlangende virkede nedslaaende paa mig, men jeg maatte efterhaanden dele Herfurths Opfattelse af Kastrups Værdier, og vi blev saa enige paa dette Grundlag.

Forhandlingerne med A/S. De Forenede Glasværker og Frederiksberg sluttede med det Resultat, at Aktionærerne i disse to Selskaber skulde have 65 % for Deres Aktier, naar vi blev enige med Aastrup.

Med Glasværket i Aalborg kunde vi ikke komme til Rette, da Herr Seedorff forlangte alt for meget, og vi opgav derfor indtil videre at erhverve denne Fabrik. Den Slutseddel, eller vel snarere den Overens-

komst, der sluttedes med Bestyrelsen for Kastrup Glasværk, blev afsluttet mellem denne og Valdemar Hansen og mig paa den ene Side som repræsenterede et Konsortium. Konsortiet bestod kun af ham og mig, hvad der var en stor Behagelighed men ganske vist ogsaa et Forhold, som kunde volde og voldte Vanskelighed ved Tilvejebringelsen af den nødvendige Kapital. Vi havde en Tid tænkt os at kunne have magtet det hele selv, men det maatte vi opgive uagtet vi senere erkendte, at vi alligevel burde og kunde have været ene om Forretningen.

Pengeforholdene ordnedes nu paa den Maade, at Kastrups Aktiekapital udvidedes til 1½ Million Kroner samtidig med at der blev optaget et Partialobligationslaan paa 1 Million. Dette blev let afsat, og Aktietegningen gik ogsaa nogenlunde let fra Haanden, saaledes at det i denne Anledning dannede Garantikonsortium ikke kom til at overtage udover, hvad de enkelte Deltagere selv ønskede at overtage.

Uden Vanskeligheder forløb Realisationen af vore Planer dog ikke, og Modstanden, der fra en vis Side ydedes, var ganske kraftig og ikke let at klare, da dens Mænd havde en Spion indenfor vor Kreds. Det var den allerede tidligere omtalte Direktør Bruhn, der var Medlem af Kastrups Bestyrelse men ogsaa Embedsmand indenfor " De Forenede Bryggeriers " Koncern. Uagtet det nu var aftalt, at alle Forhandlinger skulde være hemmelige, varede det ikke længe, inden jeg opdagede, at Direktør Benny Dessau var særdeles vel kendt med vore Planer, som han selvfølgelig maatte bekæmpe, da han rigtig forstod, at det drejede sig om højere Flaskepriser. Da jeg en Dag var paa Børsen for at søge en af Privatbankens Direktører, kom Herr Dessau til mig er erklærede, at han nok skulde forhindre, at min Erhvervelse af Kastrup Aktierne blev til noget, og han agtede at byde en højere Pris, kort sagt vilde han lægge mig alle mulige Hindringer i Vejen.

Paa denne Maade kom der til at staa en fornøjelig Kamp om Direktør Duus' Person. At D. maatte fratræde, naar vi overtog Virksomheden, var givet, og Grosserer Herfurth havde ordnet dette Forhold saaledes, at Duus skulde afgaa med livsvarig Pension af 2/3 af hans hidtil hafte Gage og Tantieme. Om dette havde vi ikke pruttet med D. men strax slaaet til, hvorfor D. havde erklæret sig tilfreds og lovet at anbefale Sagen til Aktionærerne. Men her havde vi gjort Regning uden Direktør Brunns Underhaandsarbejde og en Tid saa det ud til, at han kaadt skulde have væltet det hele. D. havde hele Tiden stillet som Betingelse for at gaa med, at vi ordnede os med Duus og fik dennes Støtte. Vi blev derfor meget forbavsede over nu at høre, at Herr Duus sprang fra. Hvad var der løs? Der var sket det, at Dessau gennem D. havde tilbudt Duus fuld Gage i Pension, saafremt han vilde støtte Dessaus Opposition. Betegnende for Duus' Opfattelse af det passende var det da, at han nu gik over til Dessaus Parti, uagtet han ofte havde sagt mig, at han hadede D. Og yderligere betegnende maatte det siges at være, at Duus saa snart jeg meddelte ham, at vi selvfølgelig intet vilde indvende mod at han gik af med fuld Gage, øjeblikkelig gjorde omkring og atter stod paa vor Side, hvad han udtrykte med de Ord: " saa pudser vi dog Jøden."
Det hele drejede sig kun om ca: 6000- Kr. aarlig, og da det kunde forudses, at Duus snart vilde drikke sig ihjel, saa kunde vi beregne Udgiften til noget ikke meget betydende. Beregningen slog til, Duus nød ikke Pensionen i to Aar.

Pengespørgsmaalet havde Valdemar Hansen og jeg faaet ordnet saaledes, at vi kunde bilægge vort endelige Tilbud med Privatbankens Garanti. Derefter blev der saa indkaldt til Generalforsamling, men i Tiden forinden denne, jeg tror den sidste Lørdag i Juni 1907, arbejdede Benny Dessau ufortrødent paa at kuldkaste vore Planer, hvad der dog mislykkedes.

Generalforsamlingen dirigeredes af den udmærkede Dirigent, Overretssagfører Axel Dang, og det skyldtes hans faste Optræden, at der ikke blev Vanskeligheder. Vort Bud til Aktionærerne lød paa 200 % - 3½ % Udbytte for første Halvaar af 1907. Vi havde hørt, at Dessau vilde møde for at give et højere Bud, og af denne Grund havde vi anmodet Privatbankens Direktør, Konferensraad Heide, om at være til Stede paa Generalforsamlingen for eventuelt at kunne give Bankens Garanti for et højere Bud fra vor Side. Men Axel Dang klarede hele Sagen ved, da Dessau erklærede, at han bød 205 %, at udtale at man ikke var til Auktion men til en Generalforsamling, paa hvilken der forelaa til Antagelse eller Forkastelse et Bud fra D'Hrr. Valdemar Hansen og Konsul Hey. Paa denne Maade kom Dessaus Bud aldeles ikke i Betragtning, og Bestyrelsens Forslag om at modtage vort Tilbud vedtoges med næsten alle Stemmer.

For mig var dette en stor personlig Sejr, og jeg følte mig lettet for en Række Bekymringer, som virkelig havde hvilet tungt paa mig, da min økonomiske Stilling i saa høj Grad var knyttet til De Forenede Glasværkers Skæbne og denne, saafremt Sammenslutningen ikke havde fundet Sted, kunde have udviklet sig paa en højst uheldig Maade.

Et Held havde vi ganske uforvarende. Direktør H. og jeg mente, at Retten til Overtagelse af Rosdala Glasbruk burde overgaa til Kastrup G., og vi var af denne Mening, fordi vi fandt, at vi ikke havde Ret til at beholde dette Foretagende for os selv og Medaktionærer, nu da det var ved at blive godt. Men D'Hrr. fra Frederiksberg Glasværk, der skulde modtage Aktier i Kastrup G. som Betaling for deres Aktier, betingede sig, at Rosdala ikke maatte overtages. De vidste ikke, hvilken stor Fordel de derved gav Afkald paa.

Meget snart efter Generalforsamlingen overtog vi, d. v. s. Valdemar Hansen og jeg, Ledelsen af Kastrup Glasværk. I Selskabets Kontrolkomite indtraadte Direktør, senere Konferensraad, Carl Gammeltoft og Højesteretssagfører C. B. Henriques sammen med mig. Jeg var tillige kontrollerende Direktør, medens Valdemar H., der d. 1' Januar 1906 var tilflyttet Odense som Direktør for De Forenede Glasværker, nu (I Juli 1907) vendte tilbage til København som administrerende Direktør for Kastrup. I den første Tid deltog jeg i det organiserende Arbejde for at faa de forskellige Værker tilat samvirke, men ret snart trak jeg mig mere og mere tilbage fra den daglige Deltagelse i Forretningerne, hvad der ogsaa var Forudsætningen for Valdemar Hansens og mine Aftaler.

Nogle enkelte Episoder af Kastrup Glasværks Historie i disse Aar maa jeg dog omtale. Jeg har allerede tidligere omtalt, at vi ikke kom til Enighed med Ejerne af Glasværket i Aalborg om Erhvervelsen af denne Fabrik. Købssummen var for høj og Forholdet tillige dette, at D'Hrr. fra Frederiksberg havde betinget sig ogsaa at faa en højere Pris, dersom Aalborg opnaaede en saadan. Der var os 50,000- Kr. imellem, og dette Beløb kunde vi nok have klaret, saafremt det ikke medførte de nævnte Konsekvenser. Vi var derfor forberedte paa at maatte konkurrere Aalborg ud, hvad der forresten let kunde komme til at koste os mere i det lange Løb end de 50,000- Kr. Men det gik anderledes og ganske fornøjeligt. De store Bryggerier Carlsberg (Carl Jacobsen) og De Forenede Bryggerier (Henry Dessau) var ikke i Tvivl om, at de vilde komme til at betale Gildet i Form af højere Flaskepriser, efter at de nu i saa mange Aar havde pint os og som Følge af den hidsige Konkurrence faaet Flaskepriserne saa langt ned, at Produktionsomkostningerne knap nok kunde dækkes.

De mente derfor at kunne gøre en god Forretning ved at købe Aalborg Glasværk, der var denneste Flaskefabrik uden for vor Sammenslutning. De erhvervede altsaa Aalborg og paa denne Maade opnaaede Familien Seedorff i Aalborg virkelig at faa den forlangte Pris. (Denne var dog en Tid hemmeligholdt.). Da jeg en Dag mødte Direktør Dessau, for-

talte han mig glædestraalende Nyheden, og jeg priste mig naturligvis lykkelig over at have faaet ham til Kollega. Imidlertid varede Bryggeriernes Glæde over Nyerhvervelsen ikke længe. Og dette forbavsede os ikke. Kvaliteten af Flaskerne fra Aalborg var ingenlunde tilfredsstillende, og den Opgave, som derfor strax frembød sig at forbedre Produktet, var allerede ikke let. Men værre var det, at Aalborg kun kunde producere 1½ a 2 Millioner Flasker aarlig, medens Carlsberg og De Forenede's aarlige Forbrug dengang var ca: 9 Millioner. De maatte altsaa enten købe de manglende Millioner hos os eller foretage en meget stor Udvidelse af Anlæggene i Aalborg. De betydelige Pengemidler, der udkrævedes hertil, magtede man nok, men vanskeligere vilde det blive med at skaffe Glasmagere. Her i Landet var ikke mange at faa, og fra Udlandet kunde der ingen komme.

Hermed forholdt det sig saaledes: Glasmagernes Fagforening havde længe ønsket at faa højere Løn, men hver Gang den kom til os desangaaende, maatte vi svare, at det var ganske umuligt, saa længe vi ikke kunde faa højere Priser for det færdige Produkt, hvad Bryggerierne bestemt modsatte sig. Paa samme Tid hørte vi ofte, at Bryggerierne selv ønskede at bygge Glasværk. Skete det, vilde Konkurrencen blive endnu skrappere og Udsigterne til højere Arbejdsløn mindre. Under disse Omstændigheder skete det mærkelige, at Arbejdere og Arbejdsgiver sluttede sig sammen mod den fælles Fjende paa den Maade, at vi samtidig med Overtagelsen af Kastrup og Frederiksberg Glasværk traf den Aftale med Fagforeningen, at denne ikke skulde tillade, at udenlandske Glasmagere kom ind i Landet, medens vi lovede at beskæftige alle dem der fandtes her og snarest muligt give Arbejdstarifen en Forhøjelse. Direktør Hansen og jeg blev til Tider stærkt angrebne for denne Ordning, men jeg tror bestemt at turde sige, at Angrebene kom fra Benny Dessau, idet det var hans Broder Harry, der lancerede den i Arbejdsgiverforeningens Organ. Her fra gik de i andre Blade, for hvem de var en godbit overfor den frikonservative Politiker Konsul Hey. Iøvrigt blev, som det oftest sker, vor Overenskomst fejl refereret. Da nu Bryggerierne vilde udvide Aalborg, stødte de altsaa paa denne Hindring, og Herr Dessau kom aldeles rasende til mig og erklærede, at det var det værste, man havde budt ham, thi Fagforeningen havde paa hans Henvendelse om at faa Glasmagere svaret, at derom maatte han henvende sig til Konsul Hey. Svaret var vel ikke meget diplomatisk, men jeg maa tilstaa, at jeg nød Situationen, da han altsaa spurgte mig, om han kunde faa Glasmagere til Aalborg og jeg kunde svare: "indtil videre ikke, da her nærmest er Overproduktion af Flasker her i Landet og De ved, hvor De kan købe Deres Flasker."

Dette skete i August 1907, og Bryggerierne var altsaa lykkelige Ejere af et Glasværk der fremstillede Flasker som kasseredes i brede Baner baade paa Tuborg og paa Carlsberg og tilmed et Glasværk, som de ikke kunde udvide. Vi leverede derfor som hidtil Flasker til begge de store Virksomheder, hvem vi havde meddelt, at en Prisforhøjelse vilde indtræde fra 1' Januar 1908 og samtidig havde vi tilbudt dem en flerraarig Kontrakt.

I længere Tid hørte vi intet fra D'Herr. og begyndte derfor at tro, at de ikke ønskede Kontrakt, saa en af de sidste Dage før Jul udbad Direktør Dessau sig en Samtale med mig. Denne fandt Sted i hans Kontor paa Raadhuspladsen. Vi talte og talte om Kontrakten som han baade ønskede og ikke ønskede, om Udvidelsen af Glasværket i Aalborg som han ønskede men jeg ikke og om meget andet, indtil han erklærede, at hanikke kunde begribe, hvorledes vi skulde faa Sagen ordnet. Dertil bemærkede jeg, at han vistnok meget godt kendte den eneste Udvej der fandtes, men blot ikke turde eller vilde nævne den. Hvad jeg mente med dette ? Ja dermed mente jeg, at han ønskede at komme af med Glasværket i Aalborg, og dajeg fremdeles var Køber, var Sagen ikke saa vanskelig.

Dette viste sig at være rigtigt. Da jeg nu omtrent vidste, hvad Bryggerierne havde givet for Aalborg, kunde jeg strax fastslaa, at den Pris D. forlangte indeholdt en ganske artig Fortjeneste for Sælgerne. Jeg bemærkede da, at det kunde der aldeles ikke være Tale om. Jeg vilde betale nøjagtigt, hvad Glasværket stod dem i d. v. s., det de havde betalt med Tillæg af hafte Omkostninger, men Fortjeneste paa Handelen maatte Bryggerierne ikke faa. Dessau slog ret hurtigt til, men da jeg derefter bad ham sige mig, hvad jeg havde at betale, svarede han, at det vilde han først opgive, naar vi var enige om den Leverancekontrakt, der var Forudsætningen for den hele Ordning, var afsluttet. Det er vistnok ganske enestaaende, at en Handel som denne sluttes, uden at Køberen kender den endelige Købesum. Det drejede sig dog om 4 a 500,000- Kr. der dengang var mange Penge. Direktør Valdemar Hansen fik uden større Vanskelighed Kontrakten med Tuborg og Carlsberg ordnet, og fra 1' Januar 1908 havde vi derefter samtlige danske Glasværker med Undtagelse af Holmegaard under vor Ledelse.

Bryggerierne var tilfredse og alt tegnede saaledes godt, og vi mente os berettigede til at tro, at vi nu for Tid og Evighed var Herrer over Kastrup Glasværk, hvor vi indrettede os, som vi var hjemme. Driften kom efterhaanden i tilfredsstillende Gange, Udbyttet var ogsaa godt, Aktionærerne var fornøjede - kun Herr Dessau gik med elskværdigt Smil paa Læben om med lumske Planer. - Herom senere.

Jeg maa først fortælle om vort Forhold til vore tyske Konkurrenter. Jeg har allerede tidligere sagt, at de store Bryggerier i høj Grad benyttede sig af Uenigheden mellem de danske flaskeproducerende Glasværker og paa den Maade fik Prisen paa de sankaldte Normalflasker drevet ned til et Minimum, der ikke levnede nogen Fortjeneste. I Virkeligheden var Glasværkerne selv Skyld i dette Forhold ved ikke at have fulgt mit Raad om samtidig med den Prisforhøjelse, som Flaskefabrikantforeningen fremskaffede, at vedtage Bestemmelser om Produktionens Begrænsning eventuelt fælles Export. Der var nemlig i Aarene 1904 og 1905 en ganske stor Overproduktion af Flasker her i Landet.

Paa dette Tidspunkt kom jeg i Forbindelse med en Forbruger i Hamburg som var Køber af 1½ Million Flasker leverede i Hamburg Frihavn. Medens der ikke kunde være Tale om at levere Flasker til Forbrug i Tyskland, var det jo en anden Sag, naar Leveringen skulde finde Sted i Frihavnen, hvor ingen Toldafgift kunde fordyre Varen. Forhandlingerne om Leverancen var saa vidt fremme, at vi fra Odense havde afgivet et Tilbud med Pris o. a. Vilkaar, som vi vidste vilde kunne antages. Det var ingen glimrende Forretning, men den vilde alle Dage være en Del bedre, end den kunde gøres ved Levering til danske Bryggerier.

Saa fik jeg et Brev fra den tyske Fabrikantforening, der meddelte mig, at man under ingen Omstændigheder vilde eller kunde finde sig i, at vi gjorde Forretning i Tyskland og at Foreningen, deraom vi alligevel leverede det paagældende Parti, agtede at overøvemme Danmark med Flasker til Priser, som vilde være ruinerende for den danske Industri. Han var dog villig til Forhandling og indbød mig til en saadan i Flensburg. Jeg rejste altsaa til Fl. hvor jeg ankom ud paa Eftermiddagen, antagelig ved Sex - Tiden.. Jeg husker ikke Navnet paa den ene af de to tyske Udsendinge, men saa meget bedre paa den anden. Han hed næsten som jeg nemlig Friedrich Heye. Det var en Mand som gjorde det bedste Indtryk paa mig fra første Øjeblik, et Indtryk som stedse har holdt sig gennem de mange Aar, i hvilke jeg har haft Forbindelse med ham. Hans Fader var en af Hamburgs rigeste Mænd og Indehaver af Firmaet Hermann Heye, der ejede og vel ogsaa nu ejer mange og store Glasværker. Sønnen (Friedrich H. f. 1870) har senere overtaget Forretningen og indtager en meget agtet Stilling i Hamburg, har endog været Præsident for Hamburg Handelskammer.

Strax efter min Ankomst til Hotellet i Flensburg begyndte vor Konference. Tyskerne udtalte sig meget bestemt, og jeg holdt paa, at Flaske-

priserne i Danmark var saa lave, at D'Herr. overhovedet neppe vilde bringe nogensomhelst Pengeværdi hjem for Salg i dette Land, idet Omkostningerne vilde blive saa store, at de næsten kunde løbe op til Salgsprisen. Paa den anden Side vilde et stort Salg i Danmark af tyske Flasker ikke i nævneværdig Grad kunde skade os, netop fordi Forretningen iforvejen var saa slet, at det maaske ret beset vilde betale sig bedre at opgive denne Fabrikation. Jeg holdt da fast ved at ville tage Ordren til Hamburg stadig hævdende, at Truslen om Salg i Danmark ikke skræmmede mig. Nu husker jeg ikke fra hvilken af Siderne der blev talo om Muligheden at et fredeligt Samarbejde m. H. t. Priser o. l., men i alle Tilfælde havde vi ikke forhandlet meget over en halv Time, da vi var enige i Principet og enige om et Fællesskab i Interesser maatte være Vejen ud.

Paa dette Tidspunkt spurgte Herr Heye mig, om jeg havde spist eller skulde spise. Jeg skulde det sidste og var forresten ganske sulten, da Klokken nu gik til otte og jeg intet havde nydt siden Fredericia Kl. 2. Derefter foreslog Heye, der ogsaa var sulten, at vi skulde spise sammen, da han havde faaet Indtryk af, at vi passede godt sammen, og at vi vil nok oftere vilde komme til at spise i Forening. Hans Opfattelse, der forresten ogsaa var min, viste sig at være ganske rigtig. Vi tilbragte en behagelig Aften sammen. Behagelig fordi det viste sig, at vi kunde blive enige og behagelig fordi vi skiltes i Haabet om fortsat Samarbejde. Jeg kunde allerede afrejse fra Flensborg med Toget Kl. 11½ Aften og havde saaledes i mindre end et Døgn opnaaet et for alle danske Glasværker vigtigt Resultat.

Dette gik ud paa, at intet tysk Glasværk maatte sælge Flasker i Danmark, medens vi til Gengæld ikke maatte sælge i Tyskland. Forudsætningen var iøvrigt, at vi lejlighedsvis skulde forsøge at enes om Prisaftaler uden for de respektive to Lande. Tyskerne var meget interesseret i, at vi ikke undersolgte dem i England. Jeg havde altsaa opgivet vort projekterede Salg til Hamburg for at opnaa et Gode for alle danske Glasværker, og jeg var naiv nok til at tro, at alle vilde takke mig, naar jeg kom hjem med min Meddelelse om det passerede, selv om det krævedes, at samtlige danske Værker maatte forpligte sig til ikke at sælge i Tyskland. Jeg havde i Virkeligheden Grund til at vente almindelig Paaskønnelse, da der fra Tyskklands Side gaves Afkald paa et Marked der under normale Forhold kunde betyde noget for den tyske Flaskefabrik, medens ingen i Danmark forinden mit Tilbud havde tænkt paa at kunne sælge i Tyskland.

Lederne af Frederiksberg Glasværk og Glasværket i Aalborg ligesom mine Kolleger i Bestyrelsen fandt da ogsaa, at det været enestaaende og overraskende Resultat der var naaet, og man var saare tilbøjelig til at gaa ind paa Forpligtelsen om ikke at exportere. Direktør Duus svarede paa Kastrup Glasværks Vegne kort og godt, at Sagen ikke interesserede ham, "da Kastrup ingen Export havde paa Tyskland og derfor ingen Forpligteleser vilde paatage sig." Jeg antager at Herr Duus, den Dag dette Svar blev afgivet, har været paavirket af den eller den foregaaende Dags Snapse. Mig voldte dette Afslag en Del Bryderier, uventet som det kom, thi jeg havde under Forhandlingerne med Heye sagt, at alle Selskaberne gik med, hvad der ogsaa maatte være og var Forudsætningen for, at de tyske Fabrikanter holdt sig borte fra Danmark.

Det førte til en lang Korrespondance med Heye, som forresten stillede sig meget forstaaende overfor mine Vanskeligheder. I Juli 1905 deltog jeg paa Foranledning af Heye i den tyske Fabrikantforenings Møde i Berlin for at give en Fremstilling af Forholdene i Danmark. Jeg blev særdeles vel modtaget og gjorde Bekendtskab med flere af de ledende Mænd indenfor tysk Glasindustri, Bekendtskaber, som ikke blev uden Betydning i de kommende Aar. Resultatet af min Optræden i Berlin blev, at man paa min Henstilling vilde se Tiden an og indtil videre nøjes med Kastrups noget svage Udtalelse om, at Herr Duus ikke

agtede at exportere til Tyskland. Det gik da ogsaa godt i Tiden fra 1905 og til 1907, da vi erhvervede Kastrup. Næsomt nok havde Herr Heye allerede af tyske Blade hørt om Sammenslutningsplanerne, og inden den afgørende Generalforsamling fik jeg et lykønskningsbrev fra ham. Da Købet af Kastrup var en Kendsgerning, underrettede jeg ham derom, og intet kunde have passet bedre, thi snart efter fik vi fra Fr. Heye Indbydelse til i Düsseldorf at deltage i Forhandlingerne om Dannelsen af "Europäischer Verband der Flaschenfabriken."

Dette Selskab, der omfattede næsten alle Flaskefabrikker i følgende Lande: Tyskland, England, Østrig, Holland, Danmark, Norge og Sverrig, dannedes ganske vist først og fremmest for at erhverve det "Owenske Patent" paa Maskiner til Fremstilling af Flasker, og dette var allerede et meget betydende Resultat, men et ikke mindre vigtigt var Vedtagelsen af faste Priser i de forskellige Lande, som skulde respekteres under Straf af høje Bøder.

For Danmarks Vedkommende betød denne Vedtagelse, at vi praktisk talt blev Herrer over alt Flaskesalg her i Landet, og det aabnede os Adgang til at konkurrere med de tyske Fabrikker ved Salg i og udenfor Evropa paa lige Vilkaar.

Det "Owenske Patent" havde allerede nogle Aar tidligere været tilbudt de danske Glasværker for Danmarks Vedkommende, men heldigvis syntes endogsaa den daværende Ledelse af det rige A/S. Kastrup Glasværk, at Prisen, som forlangtes for Danmark 1 Mill. Rmk. - da 890,000- Kr., var for høj. Heller ikke i de andre evropæiske Lande kom det til Handel. Først da de amerikanske Patentejere byggede et Glasværk i Manchester og der installerede en Flaskemaskine, som vi alle blev inviterede til at se, kom der Gang i Forhandlingerne. Europäischer Verband erhvervede Patentet for hele Verden udenfor Nord - Amerika og Danmark eller rettere det nyorganiserede Kastrup Glasværk blev saaledes Medejer af Patentet. For dette blev der betalt tolv Millioner Reichmark, hvad der da var mange Penge. Tre Millioner kontant og en Million om Aaret i ni Aar. Dette Beløb fordeltes saaledes paa de deltagende Glasværker, at man skulde betale aarlig 10 Pfennig for hvert Hundrede Flasker, som man ialt producerede. Da der nu i Forbundet var representeret en aarlig Produktion af 1400 Millioner Flasker fik Forbundet paa den Maade 1,400,000- Rm. i Kassen om Aaret foruden, hvad der kunde indkomme ved Salg af Patentandele til andre Lande, og Pengespørgsmaalet blev altsaa let klaret.

Hele den trufne Ordning har i de forløbne Aar virket tilfredsstillende, og jeg har personlig haft megen Glæde af at deltage i Forbundets Generalforsamlinger, der efterhaanden blev afholdt i de fleste af Evropas Hovedstæder. Jeg skal nævne Berlin, Wien, London, Brüssel, Haag og København. Her havde vi Forbundets Bestyrelse d. 15' August 1910 og endte med en overdandig Middag i Tivoli. Dagen var valgt med Tivolis Fødselsdag for øje. Naar vi mødtes i Tyskland, var Mødestedet i Reglen Düsseldorf af hensyn til Formanden Hermann Heye, som bor i Nærheden af denne By. Sammenkomsterne endte næsten med for store Middage, hvor Stemningen ofte blev saa høj, " at man saa flere af Deltagerne danse rundt paa Gulvet eller bestige Borde og andre Møbler", som egentlig ikke var bestemt til dette Brug. Af denne Grund kom jeg altid til mit Hotel i god Tid efter en saadan Fest, da jeg i min ædru Tilstand ikke passede i " ensemblet " ud paa Aftenen.

Under Krigen forandredes Karakteren af Generalforsamlingerne ganske, og Møderne havde selvsagt en dyster Karakter, ligesom Middagen var mere end beskeden. Men Forbundet holdt dog sammen til Trodt for Englændernes Deltagelse. Dette ordnedes saaledes, at enten de hollandske eller de danske Bestyrelsesmedlemmer representerede de engelske Interesser paa Møderne.

Dette kunde dog ogsaa volde nogen Vanskelighed, hvad der for mit Vedkommende viste sig ved, at jeg, efter Møde i Düsseldorf i April 1916, havde Besvær med at komme ud af Tyskland, fordi Autoriteterne i Warnemünde mente af mine Papirer at kunne se, at jeg "trafikerede med Englænderne."

Rejsen til Düsseldorf i 1916 var iøvrigt ganske interessant, som Følge af Krigstilstanden. Jeg havde med mig som Sekretær min Søn Povl. Mit Pas var udstedt af Udenrigsministeriet og blev anset for et godt Pas, men det viste sig, at Povl slap lettere igennem paa et Kurerpas. Det var nu ikke Passet der hjalp ham saa meget som den Genstand, han medbragte i sin Egenskab af Kurer, dette var nemlig en Brudegave fra den danske Konge til en eller anden tysk Prinsesse. Gaven bestod af i en Vase af Kgl. Porcelæn, og den var anbragt i en Kasse med saa mange kongelige Segl, at enhver tysk Tolder der saa den, var ved at gaa bag over. Og Virkningen formindskedes ikke af den Omstændighed, at Kassen bar den tyske Indskrift: "Gave fra H. M. Kongen af Danmark til Hds. K. Højhed N. N." Jeg misundte Povl at være Overbringer af denne Sending, thi i Warnemünde slap han glat igennem, medens jeg i vinterligt Vejr i et koldt Skur maatte afføre mig alle mine Klæder og lade mig beglo og befele. Uden Forskelelse slap jeg ikke fra den ubehagelige Historie.

Den Gang havde Krigen kun raset i to Aar og den Dyrtid, der da var i Tyskland, var jo for intet at regne mod, hvad der kom senere. Kursen paa Reichmark var 60,00, og vi fandt da, at det var billigt at rejse i Tyskland. Men vi var dog betagne af, at en Gaas kostede 50-Kr.

Men mærkede overalt den stærke Kontrol med de rejsende Udlændinge. I Berlin skulde vi melde os til Politiet inden 24 Timer efter Ankomsten, men i Düsseldorf var Fristen kun 4 Timer. I denne By blev vi allerede Kl. 7½ Morgen vækkede af Politiet, der kom ind i Værelserne og gennemrodede vor Bagage. Paa Vejen til Düsseldorf traf vi en ung Lieutenant Biermann, der efter endt Orlov skulde tilbage til Fronten ved Verdun, hvor Hovedangrebet var begyndt d. 21' Februar. Vi drak Kaffe med ham og havde et Par Timers virkelig interessant Samtale med den unge Mand, der var statsvidenskabelig Student. Vi var ikke enige om Verdun, han holdt paa at Tyskerne nok skulde tage Verdun, medens jeg hævdede, at det ikke vilde lykkes dem. Jeg fik altsaa Ret. Han sagde bl. a., at dersom Tyskland ikke vandt Krigen, vilde Kejseren være færdig. Her fik han Ret.

Paa dette Tidspunkt (April 1916) var det i Tyskland den almindelige Mening at man vilde sejre, og de fleste af D'Herr., som jeg traf i Düsseldorf, var ogsaa af den Mening. Det gjorde derfor et vist Indtryk paa mig, at en ældre Herre Geheimerat Liebig ganske uforbeholdent erklærede, at længere end til Efteraaret 1916 vilde Tyskland ikke kunne holde ud. Og han har i Virkeligheden faaet Ret, da der neppe er Tvivl om at det er Krigens Forlængelse ud over det nævnte Tidspunkt der er Skyld i Tysklands økonomiske Sammenbrud.

Hjemturen fra D. gik ganske godt, men det var underligt at se det store Hotel "Atlantic" i Hamburg ganske øde og forladt. Paa den Rejse medbragte vi selv Smør og Sukker, da vi som Udlændinge ikke kunde naa at faa Rationeringskort for saa kort et Ophold.

"Europäischer Verband der Flaschenfabriken" bestaar endnu 1922 ogsaa efter at Beløbet for Owens Patent for længst er betalt, men der synes ikke at være den Kraft i Sammenslutningen som tidligere. Jeg kan tænke mig, at Forbundet enten opløses eller ogsaa maa reorganiseres.

Som allerede omtalt arbejdede A/S. Kastrup Glasværk og de til dette herende andre Glasværker godt under Valdemar Hansens Ledelse. Driften blev efterhaanden lagt saaledes om, at Fyens Glasværk alene var beskæftiget med Fremstilling af Hvidglas og blev udvidet saa stærkt, at der arbejdedes med ikke mindre end fire Ovne. I Krigsaarene for-

ceredes Produktionen ved alle Ovnene til det mest muligs, da Tyskerne kom ganske ud af det engelske Marked, og det var for mig en stor Glæde at se, hvorledes dette i sin Tid saa lille Værk nu var paa Højde med de store udenlandske Fabrikker. Men ingen har Fred længere end ens Nabo vil.

I Løbet af Aarene 1916/17 begyndte der paa Børsen et Opkøb af Kastrups Aktier, der satte Kursen urimelig højt op uden at vi kunde komme paa det rene med hvem der købte. For sent kunde vi konstatere, at det var Bryggerierne Carlsberg og De Forenede der havde til Hensigt at erhverve Aktiemajoriteten for at kunne blive bestemmende med Hensyn til Salgsvilkaarene for Ølflasker. Vi greb saa ind og købte, hvad vi kunde faa, men da Markedet endelig var blottet for Materiale, viste det sig, at vore Modstandere havde erhvervet noget over Halvdelen af Aktiekapitalen. Det var ubehageligt, selv om de derved havde opnaaet at kunne besætte Pladserne i Bestyrelsen. Vedtægterne kunde de ikke røre ved, da der dertil kræves 2/3 af Stemmerne. Da D'Hrr. nu ikke havde ladet Aktierne notere paa Navn, var de uden Stemmeret, og vi benyttede da Lejligheden til at foretage nogle Vedtægtsændringer, som bl. a. indeholdt Bestemmelse om Oprettelsen af et Aktionærraad, der alene kunde foreslaa Medlemmer til Bestyrelsen.

Det kom i denne Anledning til et Par Processer, af hvilke vi vandt den ene og Modparten den anden. Imidlertid var Aktierne blevne noterede paa Navn, og Situationen udviklede sig saaledes, at ingen af Parterne kunde blive enerraadende.

Under disse Omstændigheder kom der Forhandlinger om et Forlig i Stand, men de var meget langvarige og besværlige. Da man maatte gaa ud fra, at Bryggerierne kun var interesserede i Fremstillingen af Flasker, udarbejdede jeg Forslag, der gik ud paa at dele Virksomheden i Flaskefabrikation og Hvidtglasfabrikation. En saadan Deling vilde have været meget naturlig og tillige med let gennemførlig. Men alle mine Forslag forkastedes. Maaske troede man, at Hvidtglasproduktionen var den mest lønnende, og at vi saaledes vilde komme til at gøre den bedste Forretning ved at overtage denne. Men det viste sig at der var en anden og mere betydende Grund til at D'Hrr. og navnlig Direktør Dessau ikke vilde den Vej ud. De var nemlig selv uden Kendskab til Flaskefabrikation, og der fandtes her i Landet (udenfor vort Selskab) ikke nogen, der kunde paatage sig Ledelsen af Flaskefabrikkerne. Med andre Ord: De vilde under ingen Omstændigheder af med Valdemar Hansen og mig. Paa den anden Side var der ingen af os, der ønskede at arbejde under Hrr. Dessaus Formandskab.

Med Generaldirektør Michael Koefoed som Forligsmand lykkedes det endelig at faa afsluttet et Forlig, som indtil nu (1922) kun har virket tilfredsstillende, ja mere end dette, da jeg maa indrømme, at vi kun paa Grund af det paa denne Maade etablerede Samarbejde har været i Stand til at komme igennem de ved Valutaforholdene skabte store Vanskeligheder.

Vi opnaaede en god Kontrakt med Bryggerierne, og den strax meget kedelige Betingelse, at vi skulde tage tre nye af Modparten udpegede Mænd ind i vor Bestyrelse, har ikke virket ubehageligt. De tre nye Medlemmer blev D'Hrr. Denny Dessau, Direktør Peter C. Poulsen (Carlsberg) og Direktør Poul Simonsen (Bing & Grøndal). Den sidste blev valgt som en Slags Aktionær - Repræsentant i stedet for Broderen Overretssagfører Axel Simonsen, der under Kampagnen havde været Oppositionens tro Følgesvend og til Dels dens juridiske Raadgiver. Han var selv Ejer af ca: 60,000- Kroner i Kastrup Aktier, saa i Virkeligheden gik han mod egne Interesser ved at slutte sig til Bryggernes Parti, der, naar der kun opnaaedes lave Priser paa Flasker, kunde være nogenlunde ligeglade for Aktieudbyttets Størrelse.

En anden Jøde som ogsaa kun for at følge Jøder gik med Oppositionen, var Johan Levin, der ejede ca: 100,000- Kr. Aktier. Underlig nok, at de begge nu (1922) er ruinerede og ikke ejer Kastrup Aktier.

Ifølge Forliget skulde j eg vedblivende være Formand for Aktieselskabets Bestyrelse og kontrollerende Direktør, denne Stilling har hidtil ikke bragt mig i Vanskeligheder, og Samarbejdet med de tre nævnte Herrer er forløbet glat og vistnok til gensidig Tilfredshed. Hvad der maaske har bidraget hertil, er den Omstændighed, at Direktør Dessau og Direktør Poulsen i Reglen er paa Krigsfod. Om en samlet Optræden fra D'Herrs. Side er der derfor ikke Tale.

Det selskabelige Samvær, som vi tidligere havde efter Generalforsamlingen, er genoptaget og forløber under de behageligste Former. Og paa samme Maade blev en tre Dages Inspektionstur til Aalborg, Aarhus og Odense en virkelig stor Sukces.

Om nu alt dette holder, maa Tiden vise. Efter glimrende Aar kom der atter mindre gode Perioder, og Aaret 1921 var ganske daarligt paa Grund af den manglende Export til England. Nu gaar det paany fremad, og det maa haabes, at de rige Erfaringer, vi har gjort under de vanskelige Tider, man blive udnyttede.

Jeg kan ikke slutte Afsnittet om min Deltagelse i Glasindustrien uden at omtale

A/B. R o s d a l a G l a s b r u k.

I 1897/98 havde vi paa Fyens Glasværk et over al Maade fint Resultat af Fremstillingen af marmoreret Glas, en Komposition, som Hyttemester Brocks havde opfundet. Da nu Brocks havde en god Bekendt, Edmond Reder, der gerne vilde ind i en Virksomhed, fik B. den Ide, at man skulde erhverve Ejendommen Rosdala Glasbruk i Nærheden af Vexiø, for der at udnytte Fabrikationen at marmoreret Glas, der var ganske ukendt i Sverrig.

Det var da Meningen, at Reder skulde lede Virksomheden og selv indskyde den Kapital han ejede ialt 10,000- Kr. Glasværket var kun af ringe Dimensioner og ejedes af en tysk - svensk Jøde ved Navn Nathanson. Denne var underlig nok en meget god Ven af Stedets Præst Palmgren, og Pastor P. tog sig særdeles meget af Vennens Sager og interesserede sig stærkt for, at Handelen kunde komme i Stand. Han optraadte da ogsaa som Vært for os, da vi kom for at bese Ejendommen. Dette skete en af de sidste Dage i November 1899. Af Deltagere i denne Undersøgelsesrejse skal jeg nævne Brocks, Forretningsfører Henrik Nielsen, min gode Ven og Fætter Frits Melveg-Larsen og mig selv. Jeg husker ikke nu om ogsaa Breum eller Konsul Christensen mine Kolleger fra Fyens Glasværk var med.

Det var et Vejø efter Aarstiden. Mørkt og koldt, med Regn og Taage saa uhyggeligt, som nordisk November-Vejr kan være. Vi overnattede den første Nat i Vexiø og tog saa et tidligt Morgentog til Klaferstrøm, der da var den nærmeste Station. Paa aabne Vogne i Regn og Rusk kørte vi saa til Norrhult, hvor Glasværket laa. Dettebestod afen meget gammeldags Hyttebygning saant en Del Bygninger eller nærmest Træskure, i hvilke der fandtes Plads til Raamaterialer, Lager, Sliberi o.s.v. Brocks mente dog, at Ovnen i Hyttebygningen kunde anvendes, og dette var ogsaa Forudsætningen for et Køb af Virksomheden, da vi ikke var til Sinds at anbringe nogen særlig stor Kapital

i Foretagendet. Med at bese selve Værket og de nævnte Bygninger hengik nogle Formiddagstimer, og jeg begyndte at tænke paa, at lidt Frokost kunde gøre godt. Det skulde der nu ikke blive noget af. Der hørte nemlig til Ejendommen etAreal af ca: 150 Tdr. Land til Dels Skov, og det gjaldt om for Herr Nathanson at faa denne Skov til at gøre Indtryk paa os. Og det lykkedes. Til Trods for Regn og Blæst blev vi ført omkring i Skoven paa Kryds og Tvers ad banede og ubanede Veje, saaledes et vi maatte tro, at der var mindst 500 Tdr. Land Skov til Besiddelsen. Jeg har nu Jøden og Præsten mistænkte for at have ført os over fremmed Grund, da det vil være ganske umuligt ellers at vandre rundt i et Par Timer paa Rosdales Terræn, saaledes som det da var. Hvad det kom an paa var forresten kun det, at Arealet var 150 Tdr. Land, og det var vist rigtignok.

Saa ved Mørkets Frembrud blev der hos en af Naboerne, min senere Fjende men atter Ven, Garveren, serveret en Kop svensk Kaffe med tørre Kager. Det blev Dagens Frokost. Forkomne og elendige var vi sikkert alle, da vi mellem Kl. 5 og 6 naaede Præstegaarden i Nottebäck, der da forekom mig som det herligste og hyggeligste Sted jeg længe havde xxxxx betraadt. Lunt og smukt, lyst og varmt var der, og selv om jeg senere har set Præstegaarden i anden Belysning og under andre Forhold, saa udslettes dog aldrig af min Erindring det velgørende Indtryk, som denne Bolig og dens Beboere gjorde paa mig den Vinteraften, dajeg efter saa mange Timers Strabadser fandt Ly der. Jeg tager neppe Fejl, naar jeg gaar ud fra, at mine Rejsefæller med Tilværelsen paa Fristedet i lige saa høj Grad.

Efter Middagen, der paa svensk Skik indtoges dels staaende, dels ved Smaaborde, taltes om Forretningerne, og vi blev omtrent enige med Sælgeren og erhvervede hele Klatten for ca: 40,000- Kr. Det var nu ikke dyrt.

Iøvrigt var der en stor Diskussion om religiøse Emner, som foranlediges af Præsten og Nathanson. Disse to Mænd kunde aldrig komme sammen uden paa den dybsindigste Maade at diskutere Jødedom kontra Kristendom og det blev sagt, at de ofte sad oppe til den lyse Morgen for at drøfte disse Temaer.

Pastor Palmgren var forresten en mærkelig Mand, og efterhaanden mistede han ganske Befolkningens Agtelse. Det viste sig nemlig, at han var en stor "affärsman", som ikke altid benyttede de fineste Midler til at tjene Penge. Med os fra Rosdala varede Venskabet ikke længe. Han anbefalede mig nemlig varmt "som min Ven" at købe Skovejendommen Mästreda til en Pris af 200,000- Kr. Da jeg senere ved direkte Forhandling med Ejerindens Repræsentant erhvervede nævnte Gods, fik jeg at vide, at den af Pastor Palmgren opgivne Pris ikke var Sælgerens, men en af Palmgren opgivet Pris, for at han kunde tjene ca: 30,000- Kr. bag min Ryg.

Jeg købte senere Mästreda for 160,000-, og da jeg bebrejdede Præsten hans Optræden, svarede han, at det var saa sjældent han havde Lejlighed til at gøre en god Forretning, saa han vilde prøve, om dette lod sig gøre. Jeg oplyste ham om, at saadan bar man sig ikke ad, naar man var Venner. Saa hørte Venskabet op, hvorefter han lovede at skade Rosdala efter bedste Evne. Vi mærkede ikke meget til dette.

Aktionærerne i A/B. Rosdala Glasbruk som nu dannedes var følgende: Hyttemester Brocks, Disponent Edm. Røder, Købmand Ignatz Breum, Forretningsfører Henrik Nielsen, Konsul I. L. Christensen, Overretssagfører H. F. Helweg-Larsen og jeg, der var den største Aktionær med ¼ af Aktiekapitalens 100,000- Kr.

Det var aftalt, at Brocks skulde være Røder behjælpelig med Starten af Foretagendet, men jeg havde ikke noget Øjeblik tænkt mig, at han kom til at anvende saa lang Tid paa dette Hverv, som Tilfældet blev. Det viste sig nemlig ret snart, at den gamle Hytte paa ingen Maade egnede sig til rationel Drift, og at vi derfor maatte opføre en ny Hytte med tilhørende høj Skorsten og Generator. Dette blev en ganske stor Udgift, thi det gik som altid, at det ene fører det andet med sig, og til min store Beklagelse, maatte jeg inden det første Regnskabsaar var omme appellere til Aktionærernes gode Villie ved at formaa dem til at hæfte for en Aassekredit i Fyens Disconto Kasse af samme Størrelse som Aktiekapitalen.

Saa kom vi da i Drift og takket være Brocks' store Erfaringer havde vi paa Teknikens Omraade ingen Børnesygdomme. Alt klappede godt, og Produktionen lod intet tilbage at ønske.

Derimod viste det sig, at Salget voldte os uhyre Vanskeligheder. Vi havde, som allerede sagt, ventet os en betydelig Sukces med det marmorerede Glas, hvorfor vi strax fremstillede denne Vare i mægtige Kvantiteter. Men til vor pinlige Overraskelse viste det sig, at Svenskerne aldeles ikke kunde goutere de graa, blaa og grønne Vaser, som i Danmark havde gjort saa stor Lykke. I mange aar laa der paa Lageret i Tusindvis af disse Sager, som kun langsomt solgtes, forsaavidt de ikke blev slaaet itu til Glasskaar for paa den Maade at opstaa i en anden Skikkelse.

Det var iøvrigt Meningen, at vi vilde fremstille Belysningsartikler som Specialitet, og ved Siden af det marmorerede Glas, gik vi ogsaa strax i Gang med Glas og Kupler saavel til Gas, Petroleum- og elektrisk Belysning.

Inden Starten havde Henrik Nielsen (Fyens Glasværk) været i Stockholm for at undersøge Priserne paa Glas i vor Branche, og han kom hjem med Oplysninger, som mentes at kunne give et tilfredsstillende Resultat. Han maa have ladet sig narre af Købere, der gerne ønskede Konkurrence i Belysningsartikler, thi ikke saa snart vi kom i Markedet med vort Fabrikatm blev der et mægtigt Prisfald. Det var ikke samtidig Import fra Tyskland, der bevirkede dette, men vi maa have fremkaldt en Overproduktion eller Frygt for en saaden, saaledes at vore Konkurrenter blev slagne af panisk Rædsel for ikke at kunne af med deres Varer uden at kaste dem bort a tout prix.

For os var Virkningerne af dette dobbelte Uheld lige ved at blive katastrofale. Vi maatte holde Driften ved lige, men alle Lagerbygninger blev saa overfyldte med Glas, at det var til at fortvivle over. Og med Lageret voksede ogsaa Bank - Kontoen. Gælden steg efterhaanden til ca: 700.000- Kr., hvad der jo ogsaa medførte en aarlig Rentoudgift, som var forfærdende. De mange Rejser, jeg maatte foretage til Rosdala, var i Sandhed ikke Lystrejser, thi jeg vidste, at det altid drejede sig om Penge, Penge og atter Penge.

Under alt dette maatte jeg beundre Disponent Røder, som med den største Taalmodighed holdt ud paa sin saa vanskelige Post. Alene i det fremmede Land, kun omgivet af en gammel snakkesalig Moder, en vistnok sindssyg Søster og en aandssvag Broder, er det næsten ikke til at forstaa at hanikke gav op og rejste hjem til Tyskland. Sikkert har det ikke skortet paa Opfordring navnlig fra Søsterens Side, da hun betragtede det som en uhyre Forurettelse at være bleven begravet i den svenske Udørk. Og havde Røder givet op, havde jeg sikkert nok ogsaa holdt op. Han sagde nok senere, at det var min urokkelige Tro paa, at Sagen kunde føres igennem, der fik ham til at holde ud, men han vidste heller ikke hvor forsagt, jeg til Tider var.

Ved Dannelsen af A/S. De Forenede Glasværker i 1902 kom Rosdala i et vist Afhængighedsforhold til dette Selskab, som da overtog Financieringen, der ellers neppe havde været mulig at ordne. Men i Begyndelsen af 1904 var Situationen ikke desto mindre saa alvorlig, at jeg, i Erkendelsen af at Slaget var tabt, indledede Forhandlinger med vore Konkurrenter om Rosdalas Likvidation. Fra svensk Side førtes Forhandlingerne af en bekendt Mand, der forresten i særlig Grad havde med Krystalglasfabrikationen at gøre, nemlig Rigsdagsmand Hummel. Vi var saa langt fremme, at jeg mente at kunne regne med, at vi kunde naa Dækning af Rosdalas Gæld, men dog saaledes, at Aktionærerne højst sandsynligt ikke alene maatte tabe deres indbetalte Del af Aktiekapitalen, men ogsaa indfri et tilsvarende Beløb af Kassekrediten i Fyens D. Kasse.

Et afgørende Møde skulde i Foraaret 1904 afholdes i Wexiø, og Herr. Helweg - Larsen, Henrik Nielsen, Edm. Røder og jeg var allerede ankomne til W., da der indløb Meddelelse om, at Hummel havde aflivet sig som Følge af økonomiske Vanskeligheder, der vedrørte ikke alene ham selv, men ogsaa de af ham ledede Foretagender. Den øjeblikkelige Følge af det uventede Dødsfald blev, at de tilbageblevne svenske Underhandlere fremsatte et saa lavt Tilbud paa Rosdalas Aktier, at vi med det samme trak os tilbage fra enhver Drøftelse af Værkets Overdragelse til Konkurrenterne.

Men den videre og ulige vigtigere Følge af Hummels Død blev den, at der snart efter fra vore Konkurrenters Side fremkom Forslag om Forhandling om Prisaftaler o. l. Det viste sig nemlig, at den Krig, som Rosdalas Oprettelse eller rettere Genoprettelse havde foranlediget, havde været lige saa følelig for de svenske Glasværker, som for os, og at man nu havde opgivet Haabet om at kunne konkurrere os ud af Markedet.

Prisoverenskomsten blev ret snart afsluttet og viste sig hurtigt sine gode Virkninger. Alene en enkelt Bestemmelse gavnede os for ca: 20.000 Kr. om Aaret. Det var den der gik ud paa, at fremtidig skulde Køberne selv betale Emballage. Det var jo ogsaa ganske urimeligt, at man under den skrappe Konkurrence kom ind paa at give gratis Emballage. Ogsaa franko Levering blev ophævet. Jeg vil antage, at vi ved den hele Ordning tjente ca: 80 a 100.000 Kr. om Aaret. Netop et saadant Beløb maatte vi ogsaa have for at faa det til at gaa rundt.

Ikke mindre end jeg havde beundret Edm. Røder under de strengeste Tider beundrede jeg ham nu under Opgangsperioden. Ingensinde trættedes han, og han henfaldt aldrig til nogen Flothed men administrerede paa samme økonomiske Maade, som under de sværeste Forhold. Da nu Salget gik godt, idet Varernes Kvalitet stod over det meste, der blev udbudt paa det svenske Marked, saa varede det egentlig ikke længe, inden vor Status blev væsentlig forbedret. Og jeg var glad ved den Forpligtelse, som vi havde paataget os overfor A/S. De Forenede Glasværker gaaende ud paa, at vi ikke maatte udbetale Udbytte til Rosdalas Aktionærer, saalænge der skyldtes Penge til D. F. G. Da disse i 1907 overtoges af Kastrup Glasværk, vilde dette Selskab, som jeg allerede tidligere har omtalt det, være fri for at have Rosdala med. Som Følge heraf maatte Gældsforholdet ordnes. Det skete paa den Maade, at et Konsortium, som jeg dannede, med at betale 150m.000- Kroner overtog Fordringen paa Rosdala som beløb sig til 210.000- Kr. Konsortiet fik megen Glæde af denne Forretning, thi i Løbet af tre a fire Aar havde Rosdala betalt den overtagne Gæld.

Jeg har ikke omtalt, at Rosdalas Bestyrelse kom til at bestaa af to svenske Medlemmer og mig. Saaledes kræver den svenske Aktielov det, og saaledes omgaar man den. De to svenske "Ledamoter" var min gamle Ven Gerdt Swedmark fra Malmö og daværende Kronofoged Axel v. Schantz. Jeg maatte have, som det paa svensk hedder, Kgl. Majestæts Tilladel-

se til som dansk Undersaat at sidde i et svensk Bolags Styrelse. Det var paa det Tidspunkt ikke let at opnaa denne Tilladelse, men heldigvis var min daværende gode Ven Kammerherre Schested Udenrigsminister, og paa Ministeriets Forestilling i Stockholm lykkedes det at udvirke det fornødne. Hannibal Schested var en ualmindelig brav Mand men ret umulig som Udenrigsminister og Konseljpræsident; jeg tror det at skaffe mig den attraaede Tilladelse var noget af det forstandigste, han begik som Minister.

Gordt Swedmark naaede ingensinde at komme til Rosdala. Derimod blev Axel v. Schantz en hyppig og kærkommen Gæst, hvad der selvsagt stod i Forbindelse med, at hans Bolig, Sandskog, kun laa en god Mils Vej fra Rosdala. Han blev ogsaa Bolaget og os alle en god og trofast Ven. Særlig havde vi Grund til at skatte hans Venskab, da vi kom i et skævt og vanskeligt Forhold til Skovrider Colding paa Mastreda. Herom skal jeg senere komme til at fortælle og her nøjes med at fastslaa, at von Schantz ganske slutteds sig til mig og mine Meningsfæller, uagtet han derved ofte kom i et meget spændt Forhold til Colding, der dog i den store Ensomhed paa Landet var v. S's eneste nære Omgangsven. Saa skarpt blev Forholdet mellem disse en Gang saa gode Venner, at de ikke saa til hinanden i et Aars Tid.

Axel von Schantz døde ret pludseligt i Sommeren 1921, og jeg formaaede derefter Landsfoged Vilner i Wexio til at indtræde i Styrelsen. Han var mig anbefalet som en hederlig, dygtig og brav Mand, og da han tillige opfyldte to af mig stillede Betingelser nemlig at kunne spille Bridge og ikke at være Nychterhetsmann, saa betænkte jeg mig ikke paa at henvende mig til ham. Ved Swedmarks Død indtraadte Sønnen Thorsten S.

Efterhaanden som Virksomheden paa Rosdala i det hele blev lovende, maatte jeg, selv om der intet Udbytte skulde betales, dog opstille Regnskabet, saaledes at der blev Plads til en Tantiemeberegning af Hensyn til Røder. Hans Krav var ikke store, og jeg tror, at Glæden over at der overhovedet kunde blive Tantieme, for ham var større end Glæden over selve Pengene. Imidlertid blev Aarene ganske gode for Røder. Da han kom til Rosdala ejede han intet, thi de 10.000 Kr., han satte i Foretagendet, havde han laant af Familien i Tyskland, men da jeg opgjorde hans Dødsbo, kunde jeg dog sende hans Familie ca: 40.000 Kroner. Han døde d. 16' December 1911 i København paa Professor Christiansens Klinik paa Lille Strandvej.

Hans Minde vil jeg altid bevare i kærlig og taknemlig Erindring. Vi begravede ham paa Vestre Kirkegaard, da Familien underligt nok ikke ønskede Liget ført til Tyskland, uagtet jeg paa Rosdalas Vegne tilbød at afholde alle de dermed forbundne Udgifter. En stilfærdig Begravelse blev det, og der var kun sex Personer til Stede, men alle delte de min Opfattelse af ham. Allerede inden Dødsfaldet havde hans Moder, Søster og den aandsevage Broder forladt Rosdala og ganske ophævet Hjemmet der, hvad jeg og alle paa Værket fandt meget stødende, selv om det forholdt sig saaledes, at Professor Christiansen havde erklæret, at Sygdommen var ganske haabløs.

Røders Efterfølger som Disponent paa Glasbruket blev Th. Nyren, der en Overgang havde været vor Rejsende, men nu var ansat hos en af vore Konkurrenter, jeg tror Idesjö. Det var et Valg, som jeg ikke har haft Grund til at fortryde. Vidt forskellig fra Røder, men ogsaa en hederlig Mand, har han det store Fortrin at være Svensker. Medens jeg ikke har haft Lejlighed til at fastslaa, at man hos Kunderne havde noget imod, at der paa Rosdala kun arbejdedes med danske Penge, saa har jeg ikke kunnet undgaa at bemærke, at man i Sverrig ikke syntes om at have med Udlændinge at gøre og navnlig ikke med Danske. De enkelte Danske, som i sin Tid benyttedes deroppe, blev efterhaanden opsagte, og Røder var den sidste Udlænding, som paa Rosdalas Vegne kom i Forbindelse med Kunderne.

Da Krigen i 1914 kom, var Rosdala i udmærket Gang, baade Produktion og Salg var tilfredsstillende, og næsten al Gæld var betalt. Hvorleden Krigen nu vilde virke paa Bedriften, var der ingen der kunde vide noget om, men jeg havde Tillid til, at Rosdala nok skulde klare sig, da Status nu var saa fortrinlig.

Jeg foretog da det ikke urisikable Skridt at udlose de andre Aktionærer mod at betale dem en Kurs af 200% for Aktierne og et Udbytte af 10% for Aaret 1914. Naturligvis mente jeg at gøre en god Forretning, paa samme Tid som jeg var overbevist om, at jeg behandlede Aktionærerne godt og forsvarligt. Direktør Valdemar Hansen, der var den eneste Aktionær, som forstod sig paa Forretningen, bedømte den saaledes, at han udtalte, at han ikke et Øjeblik betænkte sig paa at overmig sine Aktier, idet han mente, at Tilbudet var absolut gunstigt for Aktionærerne, der kun i de seneste Aar havde faaet et Udbytte af 5%. Han kunde nok se, at jeg fik en Chance som Kneejer af Rosdala, men han hævdede dog, at den paa ingen Maade var uden Risiko. Direktør Hansens Udtalelse glædede mig som Bevis for at jeg behandlede Aktionærerne godt og retfærdigt. Risiko - Momentet mente jeg nu at kunne bedømme bedre end han.

Morsomt nok var der kun en Aktionær, som det kneb med at faaordnet, og det var den rare og elskværdige Belysningsdirektør Windfeld-Hansen, der tilmed kun havde en Aktie, som han havde erhvervet til Kurs 85. Jeg maatte bruge Helweg - Larsens Overtalelseskunst for at faa Aktien fra ham. Dermed var det hele ordnet, jeg overtog Aktierne pr 31' December 1914, og d. 2' Januar 1915 modtog samtlige Aktionærer deres 210% kontant. Rosdala havde paa dette Tidspunkt en ganske god Kassebeholdning, som jeg som Eneaktionær kunde disponere over, og hvad der ellers manglede, laante jeg i Fyens Disconto Kasse og ved Diskontering i Nationalbanken i Odense. Lykkeligvis udviklede Forholdene sig saaledes, at jeg allerede i Løbet af 1915 kunde indfri hele den af mig i denne Anledning stiftede Gæld i de to Banker.

Krigens Følger blev meget betydende for Rosdala, idet vi til Trods for de uhyre høje Priser paa alle Raastoffer til andre ikke mindre høje Priser kunde afsætte hele vor Produktion til England. Aktiebolagets Overskud voksede derved til Beløb, som jeg aldrig havde tænkt mig. Jeg bestemte mig derfor til ved udgangen af 1918 at udvide Aktiekapitalen til 400,000 Kr. (fra 200,000 Kr.) ved fra min Oplægningskonto paa Rosdala at overføre 200,000 Kr. til Aktie-Konto'en. Disse nye Aktier forærede jeg mine fire Børn. Det var en Julegave, de satte Pris paa.

I Løbet af Aaret 1920 standsede Salget til England, og Forholdene i Glasindustrien blev som i Danmark ogsaa særdeles vanskelige i Sverige. Vi maatte indskrænke Driften mest muligt for ikke at faa for stor Overproduktion, og i Aarene 1921 og 22 har vi kun arbejdet den halve Tid. Nu i Begyndelsen af 1923 synes Udsigterne at være noget lysere, men om der kan bygges paa de faa Lyspunkter, der har vist sig, er vel højst usikkert.

Det er selvsagt, at en Virksomhed som Rosdala ofte maatte paakræve min Nærværelse paa Stedet, og mange er da ogsaa de Rejser, som jeg i Aarenes Løb har foretaget i den Anledning. De blev ikke alle fornøjelige, og da jeg som Regel var alene smarere triste, da det varede saa længe, inden vi kom om paa den rigtige Side. Hvad der ogsaa i disse første svære Aar gjorde Besøgene paa Rosdala vanskelige, var Boligspørgsmaalet. Til Familien Rødor fandt vi snart en Bolig, som var passende men dog ikke saa stor, at der kunde være Tale om at stille noget Værelse til Disposition for mig eller andre Aktionærer.

Første Gang jeg kom for at tilse Driften boede vi, min Hustru og jeg, hos en Købmand Bäckstrand. Det opfordrede ikke til Gentagelse, det var temmelig langt fra Glasbruket, og Forplejningen var ikke tiltalende.

I en vis Henseende blev det bedre, da jeg blev Medejer af Mästreda Gods, og efter at vi der havde opført en Villa til Skovrider Colding, men saaledes, at vi Ejere havde til vort Brug indrettet fire Gæsteværelser og en Fælleesstue. Paa denne Maade var Bolig og Forplejningsspørgsmaalet i Orden, men der var dog den Ulempe, at Mästreda laa ret langt borte fra Rosdala nemlig 1¼ Mil. Jeg maatte saa tage en af Hestene paa Mästreda og selv være Kusk for at kunne tilbringe tilstrækkelig lang Tid paa Glasværket. Dog her var Pladsforholdene i den første Tid elendige og umiliggjorde det grundige Eftersyn af Bøgerne, som jeg gerne vilde foretage. Der fandtes ganske vist et Kontor - vis a vis det nuværende -, men det var saa lille, at der egentlig kun kunde arbejde to Mennesker samtidig, og det var det almindelige Kontorhold.

Naar jeg nu kom, saa var tillige Disponent Reder og Byttemesteren der, ofte tillige Broche, altsaa jævnlig sex Mennesker. Det blev ikke til Arbejde, da der kun var to Siddepladser, og jeg maatte derfor tage Bøgerne med mig i Vognen til Mästreda. Alt dette forkortede just ikke mine Ophold i Sverrig, thi en Dag gik med der første Besøg paa Rosdala, en anden brugtes til Gennemgang af Bøgerne, og den tredie Dag bragte jeg Bøgerne tilbage med mine Bemærkninger. Da nu Hen- og Hjemrejsen ogsaa tog særdeles megen Tid, jeg boede den Gang i Odense, saa kunde jeg næsten ikke undgaa at bruge en hel Uge til hvert Besøg paa Rosdala.

En Forandring indtraadte, da der opstod Venighed mellem Ejerne af Mästreda og Skovrider Colding, thi dette Forhold medførte et Uvenskab, saaledes at jeg ikke mere kunde bo paa Mästreda, heldigvis faldt denne Begivenhed sammen med at Virksomheden paa Rosdala kom i god Gange, hvad der bevirkede, at de langvarige Besøg ikke var nødvendige. Da nu ogsaa Toggangen paa Strækningen Wexiö - Norrhulr var god, saa kunde jeg naa paa en Dag at aflægge Rosdala et Besøg. Jeg kom dertil Kl. 12¾ Middag, tog derfra Kl. 4 Eftm. og kunde saa være i København om Aftenen Kl. 11½. Naar alt er forberedt - Spørgsmaalene fra begge Sider - saa kan der jo tales om meget i 3½ Time. Der maatte da ikke anvendes lang Tid til Maaltider. Men det havde jeg svært ved at faa Reder til at indse, og hans Traktement var ved at antage for store Former baade hvad Mad og Drikke angik. Jeg sagde ham det, men det hjalp ikke stort. Saa mente jeg en Gang, at nu vilde jeg bestemt sætte en Stopper for Spiseriet og meddelte iforvejen Reder, at da jeg agtede at spise Frokost i Jernbane-Restauranten i Wexiö, frabad jeg mig enhver Bevertning. Og saa blev det netop den Dag værre end nogensinde. Det gik da saaledes. Jeg spiste med god Appetit Frokost i Wexiö, hvad der var ret naturligt, da jeg i tidlig Morgenstund havde forladt Malmö. Ved Ankomsten til Rosdala meddelte Reder mig, at han vel havde modtaget min Besked men han haabede dog, at jeg ikke gik hans Dør forbi, da Damerne havde en "ganske lille" Forfriskning. Dette blev til Smørgås, Suppe, Fisk, Steg og Dessert. Drikkevarerne var Snaps og Øl, dernæst Bordeaux-Vin og Portvin for at ende med Cognac og svensk Punsch. Da nu dette Maaltid var endt, men ogsaa først da, meddelte Reder mig, at min Ven von Schantz gerne vilde se mig eller rettere ventede mig til Middag Kl. 2½. Derefter var der intet andet for mig at gøre end lægge Hjemvejen over Sandskog for at tage v. S's Middag med. Men jeg indrømmer, at da jeg kom i Toget ved Draås Kl. 4½, faldt jeg snart sammen i en god Søvn, og det varede længe, inden jeg atter fik Lyst til Mad.

Men som sagt i de første fem - sex Aar var Turene til Rosdala lidet opmuntrende og tilmed ganske anstrengende, da jeg ofte ved Vintertid maatte forlade Mästreda Kl. 5 om Morgenen for at naa Odense Kl. 12½ om Aftenen.

En nogenlunde tilfredsstillende Orduing af Boligspørgsmaalet naaedes, da Nyrén blev Disponent ved Reders Død. N. købte sig et Hus og fik

saa stor Lejlighed, at han kunde overlade mig tre Værelser som saa møblerede for Bolagets Regning. Disponenten skulde saa give mig og mine Gæster Forplejning for en aftalt Betaling. Dette Arrangement var et Fremskridt, og foruden Medlemmer af min Familie, havde jeg jævnlig Gæster med, idet Nyrén var meget flink til at huse saadanne. Bl. a. saa jeg der Etatsraad Høeg, Valdemar Hansen, Gammeltoft, C. B. Henriques o. fl.

Men en i alle Henseender god Disposition var det, da jeg bestemte mig til at lade opføre et eget Hus paa den dertil erhvervede og meget smukt beliggende Grund ved Vejen til Nottebäck. Det var en Foranstaltning, som ikke havde kunnet lade sig udføre, dersom jeg ikke havde været Eneaktionær, thi mine Medaktionærer, der altsaa eo ipso var Medejere, vilde sikkert have syntes saa godt om "Villa Rosdala", at de jævnlig vilde have indkvarteret sig der. Og som Fællesejendom vilde den ikke have haft nogen Charme for mig eller mine.

Opførelsen af Villa R. paabegyndtes allerede i Efteraaret 1915 ved at der i Rosdalas egne Skove huggedes 330 ranke Granstammer som strax afbarkedes og derefter henlaa til Foraaret 1916. Villaen blev saa nogenlunde færdig til Indvielse d. 25' Juni 1916. Da fastede hele Familien d.v.s. Børn og daværende Svigerbørn med Undtagelse af Ebbe, der var i London. Det blev en skøn Sommerdag, der vil mindes længe af Deltagerne bl. hvilke Mogens, Max's ældste Søn, repræsenterede den tredie Generation.

Et ganske morsomt Tilfælde indtraf, da vi d. 24' kom til Rosdala. Jeg havde til Disponenten sagt, at vi kom Kl.ca:2 men havde ikke omtalt, at det rimeligvis skete pr Automobil fra Wexiö. Da nu Toget fra W. dengang netop kom Kl. 2, gik Nyrén ud fra, at vi vilde komme paa den Maade, og en paatænkt Modtagelse blev derfor arrangeret ved Stationen. Arbejderne og andre, der var glade ved at jeg vilde "sætte Bo" paa Rosdala, ønskede at vise deres Glæde, og da det var "Midsommerdag", der i Sverrig holdes som Festdag, var alle fri, hvorfor der kunde møde og mødte ca:200 Personer. Pyntet med Flag og Grønt var der, og foran Mængden stod Glasarbejdernes Musikkorps rede med Hornene for Munden for strax at kunne tage fat, naar Konsulen og hans Familie viste sig. Toget kom, men Konsulen var ikke til at opdage. Skuffelsen var umaadelig og paa begge Sider, thi selv om jeg er langt fra at ynde at være Genstand for Opmærksomhed, saa gjorde det mig dog ondt for de mange Mennesker, som i bedste Hensigt havde gjort saa store Anstrengelser forgæves.

Men var der fuldt af Mennesker paa Stationen, saa var der til Gengæld ingen paa Villaen, thi selv "Pettersson" (Husdamen) var gaaet til Stationen. Vi kunde ikke forstaa den Stilhed og Tomhed, der herskede i og om Villaen, hvor der ogsaa var pyntet op og bygget Æresport, da vi kom der Kl.2, men Forklaringen fik vi snart, da Disponenten i Ilmarch kom fra Stationen for at se, om vi var ankomne ad anden Vej. Jeg vilde gerne gøre det godt for Musikanterne ved at lave lidt Fest for dem, men da de alle var Afholdsmænd, ønskedes det ikke, man foretrak, at jeg ydede et Pengebidrag til Anskaffelse af Noder. Dette skete saa.

Villaen var i Virkeligheden langt fra færdig ved Indvielsen og kun nogenlunde beboelig, men kun ved aldeles bestemt at holde paa, at den skulde indvies til fastsatte Tid, lod det sig gøre at komme saa vidt. I Løbet af Sommeren færdiggjordes saa Huset, og i September havde vi de første Gæster der nemlig var gode Venner og Slægtninge Kammerherre Gotthold Krag og Redaktør Morten Dreyer med Koner.

Men senere har vi baade ved Sommer og Vintertid været samlede der med Børn og Svigerbørn, ligesom vi efterhaanden har set mange kære Gæster der. Det er mit Haab, at Rosdala i mange Aar maa blive i Slægtens Eje og at baade nuværende og kommende Generationer maa faa Glæde

baade af Virksomheden og af Villa "Rosdala".

Inden jeg slutter dette Afsnit af mine Livserindringer, maa jeg dog beretto om nogle særdeles fornøjelige Dage vi havde sammen med gode Venner paa en Tur til Rosdala.

Aktionærerne havde efterhaanden næsten alle været paa Rosdala, men det var i Regel ganske kortvarige Besøg, og de fandt kun Sted i den Tid, hvor Gleden ved at komme der var ringe. Da det saa begyndte at gaa bedre, blev der stillet dem en Fællestur for Bolagets Regning i Udsigt, og det lod til, at denne Tanke tiltalte dem alle saa meget mere, som det var Meningen, at der skulde Damer med. Nu da jeg blev Ene-Aktionær, var der en eller anden, der udtalte en Beklagelse af, at den lovede Tur til Rosdala nu ikke vilde blive til noget, selvfølgelig svarede jeg dertil, at jeg vedstod alle Rosdalas Forpligtelser ogsaa denne og at man vilde kunne vente Indbydelse i Forsommeren 1915.

Saaledes skete det. D. 20' Juni 1915 modtog min Søn Povl paa mine Vegne et Selskab paa ca: 30 Personer ved Damperen i Havnegade, hvor mine eller rettere Bolagets Værtspligter begyndte. Efter Ankomsten til Malmö kørtes til Kungsparken, hvor der var forberedt en smuk Middag, der paa en udmærket Maade tjente til at ryste Gæsterne sammen. Flere af dem var hinanden ganske ubekendte. Jeg nævner her nogle af Gæsterne: Min Familie var foruden af Børn og Svigerbørn (undtagen Max og Nanna samt Ebbe) repræsenteret af min Broder Provst Hey, Hustru og Datter Tyra samt mine Søstre Andrea, Ida og Louise, endvidere var der to Overretssagførere Helweg - Larsen (H.F. og Alb.) med Hustruer, Konferensraad Gammeltoft, Etatsraad I. L. Christensen fra Odense og Direktør Valdemar Hansen alle med Hustruer, mine gamle Veninder Frkn. Keitzel og Damgaard fra Odense, og endelig den ældste men maaske den lystigste og mest udholdende af hele Selskabet Belysningsdirektør Winfeld-Hansen. Til dette Selskab slutteda sig saa den næste Dag von Schantz med Hustru og andre svenske Deltagere fra Glasbrukets Ledelse.

Efter Middagen i Malmö tog man Toget til Wexiö, hvor min Hustru og jeg modtog det allerede da muntre Kompagni. Indkvarteringen paa Stadshotellet forløb let og hurtigt, saaledes at man ret snart efter Ankomsten kunde tage fat paa Souperen, der endte med en meget fornøjelig Svingom.

Næste Morgen var det Meningen, at vi med et Extratog Kl. 9 skulde tage til Rosdala for at bese Værket. Imidlertid kom der fra Jernbanebestyrelsen Meddelelse om, at man først kunde lade Toget gaa Kl.9¼. Denne Udsættelse blev til almindelig Morskab hilst med overstrømmende Glæde af Selskabets Ældste, Winfeld-Hansen, der erklærede at dette var udmærket, thi han maatte have en Morgenbitter, og en saadan vilde man ikke servere ham inden Klokken var slaaet ni. Saaledes blev strax en gemytlig Tone anslaaet, og til Trods for den jævnt faldende Regn kom Selskabet i glimrende Stemning til Rosdala. Medens man besaa Virksomheden, holdt Regnen op, og vi fik Resten af Dagen straalende Sommervejr.

Lunch, som gjorde megen Lykke, blev serveret i den nye Kommuneskole, og derefter kørte man i festlig smykkede Vogne til Braås Station. Paa Vejen aflagdes Besøg hos Vennen von Schantz, hvor der serveredes The og andre "Læskdrikke". Ved Braås Station holdt Extratoget, som førte os til Evedal, hvor Festmiddagen skulde finde Sted Kl.6½. Vi kom i saa god Tid, at hvem der vilde kunde faa en lille Hvil.

Selve Middagen forløb glimrende, og den kolde Clicquot-Champagne gjorde Vidundere. Der var mange Talere og gode Taler, og alle var vist forundrede over, at man sad saa længe tilbords, at Fuldmaanen belyste det glade Selskab, da vi kom til Kaffen, der kunde nydes under aaben Himmel. Kl. 11 mødte Extratoget for at føre os til

Wexiö, og paa den tredie Dags Morgen afrejste vi alle til København.

Paa Hjemvejen var der unægtelig nogle af Deltagerne som var trætte, men alle var enige om, at Turen havde overgaaet selv de dristigste Forventninger. Endnu Aar og Dag senere er jeg ofte af Deltagerne bleven mindet om den enestaaende Tur, som ingen af den nogensinde vil glemme.

Hermed slutter jeg saa foreløbig, maaske for bestandig min Skildring i store Træk af hvad jeg har kaldt "min Deltagelse i Glasindustrien."

Jeg kan tænke mig, at en eller anden Læser af disse "Erindringer" vil finde dem kedelige og uden videre Interesse, og jeg skal dm ikke bebrejde nogen en saadan Opfattelse. Men man vil dog mulig forstaa, at jeg har skænket denne Side af min Livsvirksomhed saa indgaaende Omtale, naar det erindres, at mine første Skridt paa den Vej i Virkeligheden førte mig bort fra den Forretning, som jeg oprindelig var knyttet til, og som mine Forældre havde haabet, jeg skulde have beholdt.
Og videre og ikke mindst maa det tages i Betragtning, at i økonomisk Henseende blev min Beskæftigelse ved Overledelsen af de forskellige Glasværker her og i Sverrig af en ganske overordentlig Betydning for mine Formuesforhold. Ikke alene mine aarlige Indtægter hviler paa Udbytte af Glasværkerne som de væsentligste Kilder, men ogsaa min Formue, selv om denne som Følge af Konjunkturomslaget efter Krigen er betydelig formindsket.

Lad mig exempelvis oplyse, at Ejendommen Billeshave, dens Istandsættelse og dens Møblering udelukkende skriver sig fra Rosdalas Overskud.

Dog Resultaterne af mit Arbejde med Glasindustrien er kun afgørende med Hensyn til den lange Omtale, fordi de er fremkomne ved et aarelangt aldrig svigtende men altidsm aarvaagent Arbejde fra min Side. Taalmodighed, en Egenskab, som man ofte ikke vil være tilbøjelig til at tillægge mig, har dog i alle disse Aar været Løsenet. "Ikke fanger sovende Mand Bejer" kunde godt sættes som Motto for denne Del af mit Livsarbejde, og taknemlig vil jeg være, om en af mine Børn, Børnebørn eller disses Efterkommere her kunde lære lidt af "den gamle Konsul".

- - - - - - - - - - - - -

Ved afskriften har jeg bestræbt mig på at følge den oprindelige skrivemåde.

Jørgen Hey